

Työeläkelaitoksille

TAPATURMAVAKUUTUSLAIN MUUTOS

Tasavallan presidentti vahvisti 30.12.1992 lain tapaturmavakuutuslain muuttamisesta (1642/92), lain ammattitautilain muuttamisesta (1643/92) ja lain maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta (1644/92).

Tapaturmavakuutuslakia muutettiin siten, että päiväraha on neljä viikkoa tapaturmasta sairausajan palkan suuruinen. Lisäksi työstä johtuvat pahoinpitelyt saatettiin tapaturmakorvauksen piiriin. Tapaturmaeläkkeen enimmäistaso on muutoksen mukaan 65 ikävuo-
den saavuttamisesta lukien 70 % vuosityöansioista. Vanhuuseläkkeellä ja täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevan henkilön ansionmenetykskorvaus määräytyy hänen työssäoloaikaisen työansionsa perusteella. Haittarahaa koskevia säännöksiä tarkistettiin nopeasti kuolemaan johtavien ammattitautien osalta.

Kahden muun lain muutokset ovat lähinnä teknisiä tarkistuksia.

Hallituksen esitys mainituiksi laeiksi on oheisena. Lait vahvistettiin pääosin hallituksen esityksen mukaisina. Ensiksi mainitun lain voimaantulosäännöksen 2 momentti kuuluu kuitenkin esityksestä poiketen seuraavasti:

Lain 16 §:n 1 momentin 2 kohtaa sovelletaan tapaturman sattumisen tai ammattitaudin ilmenemisen ajankohdasta riippumatta sellaiseen tapaturmaeläkkeeseen, jonka saaja on 1.3.1993 tai sen jälkeen täyttänyt 65 vuotta.

Vaikutus työeläkkeisiin

Tapaturmaeläkkeen enimmäistason alentamisen johdosta on mahdollista, että työeläkkeen maksettava määrä nousee uuden yhteensovituksen johdosta eläkkeensaajan täyttäessä 65 vuotta.

Pahoinpitelytapauksissa työeläke voi aiemmasta poiketen tulla yhteensovitettavaksi tapaturmakorvauksen kanssa.

LA/Rolf Storsjö

13.1.1993

Voimaantulo

Lait tulivat voimaan 1.1.1993. Tapaturmavakuutuslain 16 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu tapaturmaeläkkeen enimmäismäärän alentaminen 70 %:iin koskee kuitenkin vain sellaisia tapaturmaeläkkeen saajia, jotka täyttävät 65 vuotta 1.3.1993 tai sen jälkeen.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen
Pentti Koivisto

LIITE

Hallituksen esitys 324/92

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tapaturmavakuutuslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tapaturmavakuutuslakia siten, että päiväraha olisi neljän viikon pituiselta ajanjaksolta tapaturman sattumisesta lukien saman suuruinen kuin työntekijälle maksettu sairausajan palkka. Tämän jälkeen päiväraha laskettaisiin kuten nykyisin työntekijän vuosityöansioista eli sen suuruus olisi täysimääräisenä 1/360 vuosityöansioista.

Työstä johtuvat pahoinpitelyt saatettaisiin tapaturmakorvauksen piiriin. Myös tapaturmaeläkkeen tasoa ehdotetaan tarkistettavaksi. Tapaturmaeläkkeen enimmäistaso olisi 65 ikävuo-

den saavuttamisesta lukien 70 prosenttia vuosityöansioista. Vanhuuseläkkeellä ja täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevan henkilön ansionmenetykskorvaus määräytyisi hänen työssäoloaikaisen työansionsa perusteella. Haittara-haa koskevia säännöksiä tarkistettaisiin nopeasti kuolemaan johtavien ammattitautien osalta.

Lisäksi ammattitautilakiin ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä lähinnä teknisiä tarkennuksia.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1993 alusta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	2.7. Ammattitautiin ilmeneminen eläkeaikana ..	12
1. Nykyinen tilanne	3	3. Esityksen taloudelliset vaikutukset	13
1.1. Työstä johtuvien pahoinpitelyjen korvaaminen	3	4. Valmisteluvaiheet	13
1.2. Lyhytaikaiseen työkyvyttömyyteen perustuva ansionmenetykskorvaus	3	5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	13
1.3. Pysyvän haitan määrittely ja haittarahakorvaus nopeasti kuolemaan johtavista sairauksista	4	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	14
1.4. Tapaturmaeläkkeen taso 65 ikävuoden täyttämisen jälkeen	5	1. Lakiehdotusten perustelut	14
1.5. Tapaturmavakuutuslaissa tarkoitettu vuosityöansio	6	1.1. Tapaturmavakuutuslaki	14
1.6. Ammattitautikorvaus eräissä tapauksissa ..	6	1.2. Ammattitautilaki	17
2. Ehdotetut muutokset	6	1.3. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki	17
2.1. Pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta aiheutuneen vamman tai sairauden korvaaminen	6	2. Voimaantulo	18
2.2. Lyhytaikaiseen työkyvyttömyyteen perustuva ansionmenetykskorvaus	8	2.1. Laki tapaturmavakuutuslain muuttamisesta	18
2.3. Tapaturmavakuutuslain mukainen vuosityöansio	9	2.2. Laki ammattitautilain muuttamisesta	18
2.4. Tapaturmaeläkkeen taso 65 ikävuoden täyttämisen jälkeen	10	2.3. Laki maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta	19
2.5. Haittarahakorvaus nopeasti kuolemaan johtavista sairauksista	10	3. Sääntämisyjärjestys	19
2.6. Muita tapaturmavakuutuslain muutostarpeita	11	LAKITEKSTIT	20
2.6.1. Ammatillinen aikuiskoulutus	11	1. Laki tapaturmavakuutuslain muuttamisesta ..	20
2.6.2. Ansionmenetykskorvaus fyysikaalisen hoidon ajalta	11	2. Laki ammattitautilain muuttamisesta	24
2.6.3. Tapaturmaeläkkeen pääomittaminen	11	3. Laki maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta	24
2.6.4. Korvauksen hakeminen	12	LIITE	26
2.6.5. Korvauksen maksaminen eräissä tapauksissa	12	Rinnakkaistekstit	26
		1. Laki tapaturmavakuutuslain muuttamisesta ..	26
		3. Laki maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta	35

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

1.1. Työstä johtuvien pahoinpitelyjen korvaaminen

Työtapaturmalla tarkoitetaan tapaturmavakuutuslain 4 §:n 1 momentissa muun muassa tapaturmaa, joka aiheuttaen vamman tai sairauden on kohdannut työntekijää työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa työpaikalla tai siihen kuuluvalla alueella, matkalla asunnosta työpaikalle tai päin vastoin, työntekijän ollessa työnantajan asioilla taikka hänen yrittäessään varjella tai pelastaa työnantajansa omaisuutta tai työtoimintansa yhteydessä ihmishenkeä. Tapaturmavakuutuslaissa ei sitä vastoin ole määriteltä, mitä tapaturmalla tarkoitetaan. Yleinen tapaturman käsite on perinteisesti edellyttänyt tahattomuutta. Tahattomuus on omaksuttu myös lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa tapaturman lähtökohdaksi. Tästä huolimatta tapaturmavakuutuksen oikeuskäytännössä on korvaussuoja ulotettu eräissä tapauksissa perinteisen tapaturman käsitteen ulkopuolelle. Toisen henkilön tahallisesta teosta työssä aiheutunut vamma on katsottu korvattavaksi sellaisissa tapauksissa, joissa teko on ollut korostetusti syy-yhteydessä työn suorittamiseen. Tällöin on ollut yleensä kysymys siitä, että tietyissä ammateissa työntekijä työtehtävien luonteen vuoksi joutuu toistuvasti tilanteisiin, joissa hän on alttiina toisen henkilön tahalliselle pahoinpitelylle. Tällaisena on pidetty muun muassa poliisin, vartijan ja ravintolan eteisvahtimestarin työtä.

Korostuneen syy-yhteysvaatimuksen vuoksi korvaussuojan ulkopuolelle on jäänyt tilanteita, joissa tahallinen teko ei liity suoranaisesti työtehtävien suorittamisvelvollisuuteen, mutta joissa tekoon johtaneet seikat ovat muutoin olennaisessa yhteydessä työhön tai työstä johtuviin olosuhteisiin. Korvaussuojan ulkopuolelle ovat jääneet yleensä myös tapaukset, joissa työntekijä vahingoittuu työmatkalla toisen henkilön pahoinpitelyn tai muun tahallisen teon seurauksena, vaikka työmatkan suorittamiseen olisi liittynyt esimerkiksi yöajasta johtuen suurempi riski joutua tällaisen teon kohteeksi.

Suomessa sattuu vuosittain noin 16 000 pahoinpitelytapauksia. Pahoinpitelyt tapahtuvat ensi sijassa suurissa asutuskeskuksissa ja ne ajoittuvat iltaan, iltayöhön ja ravintoloiden

sulkemisaikaan. Henkilöillä, jotka joutuvat tällaisena aikana suorittamaan työmatkansa, on lisääntynyt riski joutua pahoinpitelyrikoksen kohteeksi. Tällaisia työntekijäryhmiä ovat esimerkiksi kolmivuorotyötä tekevät ja ravintolahenkilökunta. Usein teon suorittaja jää myös tuntelemattomaksi.

Niissä rikostapauksissa, joihin tapaturmavakuutuksen korvaussuoja ei ulotu, työntekijä voi nykyisin saada korvausta rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain (935/73) nojalla. Lakia muutettiin 1 päivästä tammikuuta 1991 siten, että rikosvahingon kohteeksi joutuneen korvauksen saamista nopeutettiin. Lainmuutoksen jälkeen työntekijä voi hakea rikosvahingon aiheuttaman työkyvyttömyyden johdosta sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päiväraha korvausta suoraan kansaneläkelaitokselta. Vammojensa hoidosta aiheutuneet sairaanhoitokulut uhri joutuu kuitenkin edelleenkin hakemaan rikosvahinkojärjestelmän kautta.

1.2. Lyhytaikaiseen työkyvyttömyyteen perustuva ansionmenetyskorvaus

Tapaturmavakuutuslain mukainen päiväraha määräytyy lain 16 §:n 1 momentin mukaan siten, että se on täysimääräisenä 360. osa työntekijän vuosityöansioista. Vuosityöansion määrittämistä varten on selvitettävä työntekijän vakiintunut ansiotasoo tapaturman sattuessa. Tämä vaatii usein monenlaisen selvityksen hankkimista työntekijän aikaisemmista työansioista. Selvitysten hankkiminen saattaa myös viivästyttää päivärahan maksamista. Tapaturmavakuutuksen vahingonkorvausluonteen vuoksi tällaisten selvitysten hankkiminen on perusteltua kuitenkin silloin, kun on kysymys pidemmältä ajalta suoritettavan ansionmenetyskorvauksen määrittämisestä.

Päivärahaa maksettiin vuonna 1990 noin 116 000 tapaturmavahingossa. Kuitenkin vain noin 16 500 tapauksessa päivärahan maksaminen jatkui yli kuukauden ajan tapaturman sattumisesta. Useissa tapauksissa päivärahaa maksetaan vain muutaman päivän tai viikon ajalta. Pidemmän ajan ansioselvitysten hankkiminen ei näissä tapauksissa ole siitä aiheutuviin kustannuksiinkaan nähden tarkoituksenmukaista. Tämän vuoksi päivärahan määrälle

tulisi olla lyhytaikaisissa työkyvyttömyystapauksissa sellainen peruste, jonka avulla korvaus määräytyisi vain sellaisten ansioiden perusteella, jotka vahingoittuneella on ollut lyhyen ajan sisällä ennen tapaturman sattumista. Tällöin korvaus vastaisi todellista ansionmenetystä. Vakiintunut ansiotaso vuosityöansion määrityksen perusteena vastaisi taas paremmin todellista menetystä pitkäaikaisen työkyvyttömyyden tapauksissa.

1.3. Pysyvän haitan määrittely ja haittarahakorvaus nopeasti kuolemaan johtavista sairauksista

Tapaturmavakuutuslakiin otettiin 1 päivänä tammikuuta 1982 voimaan tulleella tapaturmavakuutuslain muuttamisesta annetulla lailla (526/81) haittarahan maksamista koskevat säännökset. Niiden mukaan haittarahaa maksetaan työntekijälle, joka ei saa päivärahaa ja jonka tapaturman aiheuttamasta vammasta tai sairaudesta johtuva yleinen haitta voidaan arvioida pysyväksi. Ammattitautien osalta haittarahan edellytysten arviointi tapahtuu samoilla perusteilla. Päivärahaa voidaan maksaa vuoden ajan tapaturman sattumisesta tai ammattitautin ilmenemisestä lukien. Yleisellä haitalla tarkoitetaan muuta vahinkoa kuin vamman tai sairauden aiheuttamaa työkyvyn alentumista. Yleisen haitan käsitteeseen sisältyvät muun muassa vammasta tai sairaudesta johtuvat vaikeudet jokapäiväisissä toiminnoissa, liikkumisessa sekä sosiaalisessa kanssakäymisessä.

Haitan arvioinnin helpottamiseksi tapaturmavakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettua haittaluokituksesta annetussa sosiaali- ja terveysministeriön päätöksessä (1012/86) yleistä haittaa aiheuttavat vammat ja sairaudet on jaettu 20 haittaluokkaan. Haittaluokitus perustuu vamman tai sairauden laatuun sekä niissä tapauksissa, joissa haittaa ei voida arvioida pelkästään vertaamalla vamman tai sairauden nimikettä luetteloon, yleisen toiminnanvajavuuden asteeseen. Päätös sisältää myös yleiset määräykset haitan suuruuden määrittämiseksi niissä tapauksissa, joissa on kysymys useiden vammojen tai sairauksien aiheuttamasta yhteisestä haitasta.

Yleinen haitta määritellään lääketieteellisin perustein ottaen huomioon ainoastaan vamman, sairauden tai toiminnanvajavuuden laatu, mutta ei vahingoittuneen yksilöllisiä olosuhteita

kuten ammattia. Vahingoittuneen toimintakykyä verrataan terveen henkilön toimintakykyyn. Taulukon mukaista haittaluokkaa voidaan kuitenkin korottaa vamman tai sairauden erityisen kivulloisuuden tai muun vastaavan syyn perusteella. Vahingoittuneen ikä ei pääsääntöisesti vaikuta haittaluokan suuruuteen. Alin haittaluokka on 1, jota käytetään vain silmien ja sormien vammoissa. Muutoin alin haittaluokka on 2.

Haittarahan maksaminen edellyttää myös, että vammasta tai sairaudesta aiheutunut haitta voidaan arvioida pysyväksi. Laissa ei määritellä, mitä haitan pysyvyydellä tarkoitetaan. Vuoden 1982 alusta voimaan tullutta uudistusta koskevan hallituksen esityksen (HE 53/1981 vp) mukaan vamman kuulumisen tiettyyn haittaluokkaan tarkoittaa asianmukaisesti hoitettua, normaalisti parantuneen vamman lopputilannetta ja haittarahakorvaus vahvistetaan, kun vamman tai sairauden akuuttivaihe on päättynyt.

Haitan pysyvyyden arvioinnissa ei ole esiintynyt merkittäviä ongelmia lukuun ottamatta nopeasti pahentuvia, kuolemaan johtavia ammattitauteja. Niille on ominaista, ettei potilaan tila missään vaiheessa vakiinnu, vaan sairaus etenee jatkuvasti johtaen lähes poikkeuksetta nopeasti kuolemaan. Mainittujen sairauksien joukko on pieni ja kyse on useimmiten keuhkojen syöpäsairauksista. Merkittävin näistä on asbestialtistuksen aiheuttama keuhkopussisyöpä eli mesoteliooma, joka lääketieteellisen kokemuksen mukaan johtaa poikkeuksetta keskimäärin noin kahdessa vuodessa kuolemaan. Muiden ammatista aiheutuneiden keuhkosyöpien kohdalla keskimääräinen jäljellä oleva elinikä vaihtelee yhdestä kolmeen vuoteen. Niistä kuitenkin osa, arviolta noin kymmenen prosenttia, paranee onnistuneen leikkaushoidon seurauksena. Vakuutuslaitosten korvauskäytännön mukaan viimeksi mainittujen keuhkosyöpien kohdalla haittaluokka määritellään kolmen vuoden kuluttua sairauden ilmenemisestä keuhkojen toimintojen perusteella. Nopeasti kuolemaan johtava tauti on myös työstä aiheutunut nenän sivuontelosyöpä.

Korvaus- ja oikeuskäytännössä on näiden sairauksien haitan määrittelyssä esiintynyt toisistaan poikkeavia näkemyksiä. Vakuutuslaitokset katsoivat alunperin, ettei mesoteliooman kohdalla voida määritellä lain tarkoittamaa pysyvää haittaa, koska sairaus ei saavuta missään vaiheessa pysyvää tilaa. Koska tätä sai-

rautta potevalle kuitenkin katsottiin kiistatta aiheutuvan sairaudesta haittaa, vakuutuslaitokset maksoivat kohtuusyistä jatkuvaa haittara-
rahaa niin sanottuna ennakkokorvauksena vahingoittuneen kuolemaan saakka. Tällöin ne ennakoivat sairauden tilan nopean etenemisen määrittämällä haitan arviointihetken tilannetta suuremmaksi. Tapaturmavakuutuslaissa ei ole kuitenkaan säännöksiä tällaisen ennakkokorvauksen maksamisesta.

Muutoksenhakuelinten ratkaisulinja ei ole ollut yhtenäinen. Tapaturmalautakunta on katsonut, ettei lain edellyttämää pysyvää haittaa voida nopeasti etenevissä sairauksissa määritellä, minkä vuoksi haittara-
rahaa ei nykyisten säännösten perusteella voitaisi lainkaan suorittaa. Vakuutus oikeus on sen sijaan katsonut, että pysyvä haitta voidaan määritellä myös nopeasti etenevien sairauksien osalta. Vakuutus oikeuden kannan seurauksena työntekijällä on myös näissä sairauksissa oikeus saada valintansa mukaan jatkuvaa tai kertakaikkisena maksettavaa haittara-
rahaa. Vakuutuslaitokset ovat sittemmin muuttaneet korvauskäytäntönsä vakuutus oikeuden kannan mukaiseksi. Useimpien muiden keuhkojen ammattitautien, kuten astman ja pelkän asbestoosin kohdalla haitan määrittelyssä ei ole ollut merkittäviä ongelmia.

Nykyisen lain mukaan haittara-
hakorvaus maksetaan haittaluokissa 1—10 aina kertakaikkisena. Haittaluokissa 11—20 vahingoittuneella on oikeus valita, ottaako hän korvauksen kertakaikkisena vai jatkuvana. Jos haitta myöhemmin pahenee vähintään kahdella haittaluokalla, oikaistaan haittara-
hakorvaus sitä vastaavaksi. Korkeamman haittaluokan mukaan maksettavasta haittara-
hahasta vähennetään aikaisemmin maksettua pääoma-arvoa vastaavan haittara-
han määrä.

Kun haittara-
ha maksetaan kertakaikkisena, korvauksen suuruuteen vaikuttaa myös vahingoittuneen ikä. Haittara-
hakorvauksen pääomittaminen kertakaikkiseksi korvaukseksi perustuu tilastollisesti arvioituun keskimääräiseen jäljellä olevaan elinikään. Tällöin ei oteta huomioon yksilöllisiä olosuhteita. Tällainen kaavamainen kertakorvauksen määrittäminen sopii kuitenkin huonosti nopeasti kuolemaan johtaviin ammattitauteihin. Niitä sairastavien todennäköinen keskimääräinen jäljellä oleva elinikä poikkeaa täysin koko väestön pohjalta laske-
tusta eliniästä.

Haittara-
ha on henkilökohtainen korvaus. Sitä ei voi siirtää toiselle eikä myöskään ulos-

mitata. Haittara-
halla on tarkoitettu korvata nimenomaan vahingoittuneelle hänen elinaika-
naan kärsimäänsä haittaa. Täysimääräisen haittara-
han maksaminen kertakaikkisena nopeasti etenevää ammattitautia sairastavalle johtaa käytännössä korvauksen väärään kohdentumiseen varsinkin, kun kertakaikkisen haittara-
hakorvauksen määrä nousee voimakkaasti haittaluokka-asteikon yläpäässä. Vahingoittunut ei itse juuri ehdi käyttää kertakorvausta jäljellä olevana elinaikanaan, vaan etuus siirtyy taloudellisesti suurimääräisenä hänen oikeudenomistajilleen eli useimmiten hänen perheelleen, jonka toimeentulosta huolehditaan perhe-
eläkkeen muodossa.

Haittaluokissa 11—20 työntekijällä on mahdollisuus valita, ottaako hän korvauksen kertakaikkisena vai jatkuvana. Nopeasti etenevien sairauksien kohdalla saattaa käydä niin, ettei haittara-
haan oikeutettu ehtinyt ennen kuolemaansa valita, ottaako hän korvauksen jatkuvana vai kertakaikkisena. Tapaturmavakuutuslain säännöksistä ei ilmene, siirtyykö oikeus korvausmuodon valintaan työntekijän oikeudenomistajille hänen kuolemansa jälkeen. Laista ei voi myöskään päätellä, maksetaanko korvaus jatkuvana vai kertakaikkisena, jos työntekijä ei itse ollut ehtinyt valintaa tehdä. Käytännössä vakuutuslaitokset ovat näissä tapauksissa maksaneet haittara-
han kuolinpäivään saakka jatkuvana korvauksena. Koska kyseessä on niin sanottu henkilökohtainen korvaus, ei ole tarkoituksenmukaista, että oikeudenomistajille siirtyisi tällainen valinta-oikeus.

1.4. Tapaturmaeläkkeen taso 65 ikävuoden täyttämisen jälkeen

Tammikuun 1 päivänä 1982 voimaan tulleen tapaturmavakuutuslain muuttamisesta annetun lain yhteydessä tapaturmaeläkkeen taso määritettiin 85 prosentiksi vuosityöansiota. Tällöin ei otettu huomioon eläkkeen tasossa yleisen vanhuuseläkeiän eli 65 vuoden iän täyttämisen vaikutusta, kuten tapahtuu liikennevakuutuksessa sekä muiden pohjoismaiden tapaturmavakuutuksessa. Vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen ei tapaturmaeläkkeen saajan voida olettaa enää olevan työssä. Siksi myös tapaturmaeläkkeen taso 65 vuoden iän täyttämisen jälkeen tulisi määrittää alemmaksi kuin 85 prosenttia ottaen huomioon eläkkeellä ollessa syntyvät pienemmät toimeentulokulut.

1.5. Tapaturmavakuutuslaissa tarkoitettu vuosityöansio

Tapaturmavakuutuslain mukaisten ansionmenetykskorvausten perusteena käytetään lain 28 §:ssä tarkoitettua vuosityöansiota. Vuosityöansiona pidetään pykälän 1 momentin mukaan sitä työntekijän saamaa työansiota, jonka hän tapaturman sattua saamansa työansion perusteella olisi vuoden pituisen ajanjakson kuluessa todennäköisesti saanut. Työansiota on pykälän 2 momentin mukaan kaikki työntekijän työstään saama veronalainen vastikkeeksi katsottava etu. Jos työntekijä on toiminut lisäksi maatalousyrittäjänä, pykälän 5 momentin mukaan vuosityöansiossa otetaan huomioon myös hänen sanotusta yrittäjätoiminnasta saamansa ansio maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaissa (1026/81) säädettyjen perusteiden mukaisesti.

Tapaturmavakuutuslain 28 §:n 3 momentti sisältää säännökset työntekijän vuosityöansion arvioimisesta siinä tapauksessa, että hänen työansionsa ovat poikkeuksellisesti olleet vakiintunutta ansiotasoa korkeammat tai matalammat. Tällöin vuosityöansion määräytymisen perusteena käytetään työntekijän vakiintunutta ansiotasoa. Siltä varalta, ettei vuosityöansiota ole mahdollista edellä kerrotuin tavoin luotettavasti selvittää, lain 28 §:n 4 momentti jättää mahdollisuuden vuosityöansion arvioimiseen. Sen mukaan vuosityöansio arvioidaan ottamalla huomioon työntekijän työkyky, ammattitaito ja muut asiaan vaikuttavat seikat sekä hänen kanssaan samassa ammatissa toimivien työntekijöiden yleinen palkkataso paikkakunnalla.

Nykyinen tapaturmavakuutuslain 28 § on vaikeaselkoinen. Pykälää tulisi selventää siten, että siinä paremmin korostuisi nykyisen korvauskäytännön mukainen vuosityöansion määräytymisen vakiintuneen ansiotason mukaiseksi. Pykälässä ei ole myöskään erityissäännöksiä ulkomailla tehdystä työstä saadun ansiotulon huomioon ottamisesta. Pykälästä puuttuvat lisäksi säännökset yrittäjän ja nuoren henkilön vuosityöansion määrittämisestä.

1.6. Ammattitautikorvaus eräissä tapauksissa

Päivärahan ja tapaturmaeläkkeen suorittamisen edellytyksenä on tapaturmavakuutuslain 17 ja 18 §:n mukaan, että työntekijän työkyky on tapaturman tai ammattitaudin johdosta alentu-

nut ainakin 10 prosenttia ja että tapaturmasta johtuva työansion alentuma on vähintään 5 prosenttia tapaturmavakuutuslaissa säädetystä vuosityöansion vähimmäismäärästä. Ansioiden ja työkyvyn alentumista arvioitaessa käytetään perusteena työntekijän vuosityöansiota. Sen suuruus määräytyy työstä vastikkeena maksetun, ennakonpidätyksen alaisen palkan perusteella. Ammattitautien kohdalla vuosityöansio määrätään ammattitaudin ilmenemishetken työansioiden mukaan. Ilmenemishetkenä pidetään ammattitautilain (1343/88) 3 §:n mukaan sitä ajankohtaa, jona sairastunut henkilö hakeutui ensimmäisen kerran lääkärin tutkittavaksi silloin tai myöhemmin ammattitaudiksi todetun sairauden johdosta.

Eräät ammattitaudit saattavat kehittyä hyvin hitaasti ja antaa ensimmäiset havaittavat oireet ehkä kymmeniä vuosia sen jälkeen, kun altistus on päättynyt. Siten on mahdollista, että työntekijä on jo lopettanut työnteon ja siirtynyt eläkkeelle, kun ammattitaudin oireet saavat hänet hakeutumaan lääkärin hoitoon. Kun korvauksen edellytyksiä joudutaan arvioimaan laissa säädetyn ammattitaudin ilmenemishetken mukaan, korvaus muodostuu vasta eläkkeellä ollessa ilmenneiden ammattitautien kohdalla alhaiseksi. Korvauksen perusteena käytetään vähimmäisvuosityöansiota, koska työnansioita ei enää ole. Myöskin ansionaleneman ja työkyvyn arvioinnilta saattaa puuttua peruste, mikä on voinut johtaa ansionmenetykskorvauksen päämiseen. Tosin korvauskäytännössä on näissä tapauksissa ansionmenetykskorvaus maksettu päiväraha-ajalta täyden työkyvyttömyyden mukaan. Päivärahan suuruus on kuitenkin määräytynyt tällöinkin vähimmäisvuosityöansion perusteella.

2. Ehdotetut muutokset

2.1. Pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta aiheutuneen vamman tai sairauden korvaaminen

Esityksessä pyritään siihen, että työssäkäymiseen liittyvä lisääntynyt riski vahingoittua tapaturman tai siihen läheisesti rinnastettavan tapahtuman seurauksena tulisi lainsäädännöllisesti kaikilta osin saman ja yhtenäisen korvaussuojan alaiseksi. Tämän vuoksi työhön liittyvissä olosuhteissa tehdystä pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta

aiheutunut työntekijän vammoittuminen säädettyihin korvattavaksi tapaturmavakuutuslain perusteella.

Tarkoituksenmukaista on, että lain säännökset saatetaan vastaamaan korvauskäytännössä jo omaksuttuja korvaussuojan laajennuksia ja toisaalta korvaussuoja ulotetaan kattamaan yhtenäisesti kaikki ne tilanteet, joissa vamman aiheuttaneeseen tahalliseen tekoon johtaneet seikat ovat olennaisessa syy-yhteydessä työssäkäymiseen. Myös työntekijän kannalta on selvintä, että korvaus tulee samasta järjestelmästä, joka maksaa korvauksen muissakin työhön liittyvissä vahingoittumisissa.

Riittävä syy-yhteys on olemassa, jos esimerkiksi tarjoiluun tyytymätön asiakas pahoinpitelee tarjoilijaa, työntekijä pahoinpitelee työveriaan työntehtäviin liittyvän erimielisyyden vuoksi tai jos työpaikan tiloihin tunkeutunut varas pahoinpitelee ylitöihin jäänyttä työntekijää. Korvaussuoja ulottuisi myös työmatkoihin, jos riski joutua tällaisen teon kohteeksi on lisääntynyt esimerkiksi työmatkan myöhäisen ajankohdan taikka työpaikan tai asunnon syrjäisen sijainnin vuoksi. Tavanomaisissa olosuhteissa kuten päiväsaikaan asutuskeskuksessa suoritettuun työmatkaan ei korvaussuoja tältä osin yleensä ulottuisi. Korvaussuoja olisi voimassa myös työntekijän liikkua työntekijän asioilla, jos siihen liittyy olosuhteista johtuen lisääntynyt riski joutua mainitun teon kohteeksi. Tilanteisiin, joissa on kysymys vahingoittumisesta toisen tahallisen teon seurauksena työntekijän omaisuutta tai työtehtävien yhteydessä ihmishenkeä pelastettaessa, korvaussuoja taas yleensä ulottuisi näiden tilanteiden luonteen vuoksi. Pahoinpitelyyn rinnastettaisiin muutkin rikoslaisissa rangaistaviksi säädetty toisen henkeen ja terveyteen kohdistuvat tahalliset teot mukaan lukien siveellisyysrikokset.

Valtion virkamiesten tapaturmavakuutuslain mukainen korvaussuoja perustuu muodollisesti valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annettuun lakiin (449/90), jossa korvauksen edellytyksenä on vahingoittuminen työtapaturmassa. Edellytys tapaturmaisesta vahingoittumisesta sisältyy myös eräisiin muihin lakeihin, jotka koskevat muualla kuin työolosuhteissa sattuneiden tapaturmien korvaamista ja joiden perusteella maksettava korvaus määräytyy tapaturmavakuutuslain säännösten perusteella. Tällaisia ovat esimerkiksi palo- ja pelastustoimesta annettu laki (559/75) ja virkatehtävissä apuna olleelle henkilölle eräissä tapauksissa

suoritettavasta tapaturmakorvauksesta annettu laki (625/67). Myös tapaturmavakuutuslain säännökset työntekijän vakuuttamisvelvollisuudesta, omavastuusta ja vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnistä koskevat vain työtapaturmaa.

Edellä esitetyn perusteella ehdotetaan säädettäväksi, että mitä tapaturmavakuutuslaissa ja muualla laissa säädetään työtapaturmasta, sovelletaan myös sellaiseen vammaan tai sairauteen, joka on aiheutunut työntekijälle tapaturmavakuutuslain 4 §:n 1 momentin 1—3 kohdissa tarkoitetuissa olosuhteissa pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta.

Koska esimerkiksi pahoinpitelytapauksissa uhrin oma toiminta saattaa olla osasyynä tekoon, on perusteltua, että sellainen toiminta voitaisiin ottaa huomioon korvausta vähentävänä tekijänä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että päiväraha ja tapaturmaeläke voitaisiin evätä tai niitä voitaisiin vähentää joko määrääjäksi tai toistaiseksi, jos työntekijä on omalla teolla edeltävällä toiminnallaan olennaisesti myötävaikuttanut vamman tai sairauden syntymiseen. Tarkoituksena on, että vähennystä harkittaessa otettaisiin huomioon ne periaatteet, joita korvauskäytännössä nykyisin sovelletaan harkittaessa vähennyksen tekemistä lain 5 §:n perusteella.

Ehdotetun uudistuksen seurauksena rikosvahinkojen korvausjärjestelmä jäisi tapaturmavakuutukseen nähden toissijaiseksi korvausjärjestelmäksi. Näiden järjestelmien korvausetuudet eivät vastaa kaikissa suhteissa toisiaan. Sekä korvauslajit että korvaustaso saattavat poiketa toisistaan. Tapaturmavakuutusjärjestelmästä maksetaan korvausta muun muassa vammasta aiheutuneista kodinhoitokustannuksista. Tätä korvausmuotoa rikosvahinkojärjestelmässä ei ole. Rikosvahinkojärjestelmässä taas maksetaan korvausta kivusta ja särystä sekä oikeudenkäyntikuluista, joista tapaturmavakuutuksessa ei erillistä korvausta makseta. Järjestelmien ansionmenetykskorvausten määräytymisperusteet ovat myös erilaiset, mutta ne eivät johda käytännössä kovin poikkeaviin lopputuloksiin. Tapaturmavakuutusjärjestelmän maksumat etuudet perustuvat lisäksi täyden korvauksen periaatteelle.

Rikosvahinkojen korvausjärjestelmässä vahingonkärsinyt voi nykyisin saada suoraan sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa. Sitä ei kuitenkaan makseta, jos jokin muu järjestelmä on korvausvelvollinen viivästystapauksia

lukuun ottamatta. Tapaturmassa vahingoittuneelle jäisi edelleen oikeus saada korvausta rikosvahinkojärjestelmästä siltä osin kuin se antaa suuremman korvauksen.

Pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta aiheutuneen vamman tai sairauden korvaamista koskeva säännös ehdotetaan sisällytettäväksi tapaturmavakuutuslain 4 a §:ään. Lain 61 §:n 1 momentin säännökseen, joka koskee tapaturmavakuutusjärjestelmän suhdetta muihin korvausjärjestelmiin ei puututtaisi. Myöskin 61 §:n 2 momentin säännös, joka koskee tapaturmavakuutusyhtiön takautumisoikeutta vahingonaiheuttajaan nähden säilyisi ennallaan. Tapaturmavakuutusjärjestelmällä ei olisi siten ensisijaisena korvausjärjestelmänä takautumisoikeutta rikosvahinkojärjestelmään. Vahingon aiheuttajaan nähden tapaturmavakuutusjärjestelmällä olisi sen sijaan aina takautumisoikeus.

2.2. Lyhytaikaiseen työkyvyttömyyteen perustuva ansionmenetykskorvaus

Tapaturmavakuutuslain päivärahasäännöksiä tulisi muuttaa siten, että lyhytaikaisesta työkyvyttömyydestä johtuvalle päivärahakorvaukselle säädettäisiin erityinen laskusääntö. Lähtökohtana olisi, että päiväraha olisi enintään neljän viikon pituiselta ajanjaksolta tapaturmasta lukien saman suuruinen kuin työntekijälle tältä ajalta maksettu sairausajan palkka. Työnantaja ilmoittaisi tapaturmavakuutuslaitokselle maksamansa sairausajan palkan määrän ja saisi itselleen vastaavan korvauksen. Menettely, joka on yksinkertainen ja nopea, tulisi käytännössä koskemaan suurinta osaa lyhyen päivärahakorvauksen tapauksista.

Jos sen sijaan työntekijälle ei ole tapaturman sattuessa voimassa olleen työsuhteen perusteella suoritettu kyseiseltä ajalta, esimerkiksi työsuhteen lyhyen keston vuoksi, lainkaan sairausajan palkkaa, päivärahan perusteena käytettäisiin työntekijän tästä työsuhteesta enintään neljän viikon aikana ennen tapaturmaa saamia työansioita. Työsuhteeseen liittyviä luontoisetuja ei otettaisi huomioon, koska useat niistä, kuten asuntoetu ja autoetu säilyvät työntekijällä myös lyhyenä sairausajan aikana.

Niissä tapauksissa, joissa työsuhde on jatkunut vähemmän kuin neljä viikkoa, esimerkiksi kaksi viikkoa, korvauksen perusteena olevat ansiot lasketaan näiden kahden viikon ansio-

tason perusteella. Vastaavasti menetettäisiin silloin, kun työntekijä on tehnyt tapaturman sattuessa työnantajan suorittaman lomautuksen vuoksi lyhennettyä työviikkoa tai jos hänen päivittäistä työaikaansa on mainitusta syystä lyhennetty taikka jos työvoimatoimistoon ilmoittautuneelle kokoaikatyötä hakeneelle henkilölle ei ole työllisyystilanteen vuoksi voitu järjestää muuta kuin osa-aikatyötä. Tällaisessa tilanteessa työntekijälle maksettavassa sairausajan palkassa otetaan huomioon vain se ansiotulo, jonka hän on työsuhteestaan saanut. Sitä vastoin sairausajan palkassa ei oteta huomioon hänelle mahdollisesti puuttuvalta ajalta maksettua työttömyyskorvausta. Näissä tapauksissa päiväraha laskettaisiin työsuhteesta saadun ansion perusteella sen mukaan, mitä kokoaikatyöstä olisi maksettu.

Jos sairausajan palkkaa ei ole muusta syystä maksettu tapaturmaa seuraavan neljän viikon ajanjaksoon sisältyvän koko työkyvyttömyyden ajalta, määrättäisiin päiväraha siltä ajalta, jolta sairausajan palkkaa ei ole maksettu, tapaturmaa edeltävän neljän viikon palkan perusteella. Sen työkyvyttömyysajan osalta, jolta sairausajan palkkaa on maksettu, päiväraha maksettaisiin näissä tapauksissa sairausajan palkan suuruisena.

On mahdollista, että työntekijä vammautessaan on työskennellyt kahdessa tai useammassa rinnakkaisessa työsuhteessa. Tällöin päiväraha määräytyisi edellä tarkoitettulta neljän viikon ajanjaksolta kunkin työsuhteen osalta erikseen. Työntekijä on myös saattanut samanaikaisesti harjoittaa yrittäjätoimintaa joko maatalousyrittäjänä tai muuna yrittäjänä, jolloin hänelle ei makseta sen osalta sairausajan palkkaa. Sen vuoksi yrittäjätoimintaan perustuva päiväraha neljältä ensimmäiseltä viikolta tapaturmasta määrättäisiin erikseen. Sen suuruus olisi 1/360 maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaisesta vuosityöansioista tai yrittäjien eläkelaisissa (468/69) säädettyjen perusteiden mukaan määräytyvästä tapaturmahetken työtulosta.

Täysimääräinen päiväraha olisi vähintään sen suuruinen kuin se olisi käyttäen laskuperusteena tapaturmavakuutuslaissa tarkoitettua vähimmäisvuosityöansioita. Jos päiväraha tulisi määrättäväksi kahden tai useamman työsuhteen taikka työsuhteen ja yrittäjätoiminnan perusteella, kaikista työsuhteista ja yrittäjätoiminnoista yhteensä maksettavaksi tulevaa päivärahaa verrattaisiin vähimmäisvuosityöansion

mukaiseen päivärahaan ja suurempi maksettaisiin. Vanhuuseläkettä taikka toistaiseksi myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläkettä, tapaturmaeläkettä tai sitä vastaavaa liikennevakuutuslain mukaista korvausta saavien kohdalla vähimmäisvuosityöansiota koskevaa sääntöä ei kuitenkaan sovellettaisi.

Tapaturman sattumista seuranneiden neljän viikon jälkeiseltä ajalta päiväraha määräytyisi kuten nykyisinkin eli se olisi päivää kohden 1/360 vuosityöansiosta. Maatalousyrittäjätöiminnan ja muun yrittäjätöiminnan osalta lyhyen ajan päiväraha määräytyisi siten samoin perusteiden kuin sen jälkeiseltä ajaltakin.

Lyhyen ajan päivärahaa koskevat säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi tapaturmavakuutuslain 16 §:n 1 momenttiin sekä 16 a, 17 ja 28 a §:ään. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakiin on myös tehtävä lyhyen ajan päivärahaa koskevista säännöksistä aiheutuvat lakitekniset muutokset.

2.3. Tapaturmavakuutuslain mukainen vuosityöansio

Tapaturmavakuutuslain 28 § on kirjoitettu lakiehdotuksessa osittain uudelleen. Vuosityöansiona pidettäisiin edelleen pykälän 1 momentin mukaan sitä työansiota, jonka työntekijä tapaturman sattuessa saamansa työansion mukaan olisi vuoden pituisen ajanjakson kuluessa todennäköisesti saanut. Jos työansio on tapaturman sattuessa poikkeuksellisesta syystä korkeampi tai alhaisempi kuin vakiintunut ansiotaso, vuosityöansio arvioitaisiin 2 momentin mukaan nykyiseen tapaan vastaamaan vakiintunutta ansiotasoa.

Muutoksen tarkoituksena on selventää ja yksinkertaistaa lakiteknisesti nykyistä vuosityöansiosäännöstä korostaen samalla korvauskäytännössä omaksuttua vakiintuneen ansiotason periaatetta vuosityöansion määrittämisessä. Vuosityöansion tulisi vastata sitä jatkuvaa ansiotasoa, jonka työntekijä olisi tapaturmahetken mukaan arvioituna vuoden pituisen ajanjakson kuluessa ilman tapaturmaa todennäköisesti saavuttanut. Työsuhteen luonne sekä työntekijän aikaisempien vuosien ansiotaso ja työhistoria otetaan huomioon. Näin ollen vuosityöansio määräytyisi edelleenkin tapaturmahetken työsuhteen ansiotason perusteella, jos tämän ansiotason jatkuminen olisi ollut todennäköistä ilman tapaturmaa. Niissä tapauksissa,

joissa tapaturmahetken ansiotaso poikkeaa vakiintuneesta ansiotasosta, ja tämä johtuu poikkeuksellisesta syystä, vuosityöansio arvioitaisiin vakiintuneen ansiotason mukaiseksi. Tällainen poikkeuksellinen syy voisi olla esimerkiksi työsuhteen tilapäisyys, väliaikainen palkkausperusteen muutos sekä äitiyslomasta, hoitovapaasta tai sairaudesta johtuva ansiotason tilapäinen lasku. Ehdotettavaan 2 momenttiin sisältyisivät ne vuosityöansion arviointimahdollisuudet, jotka nykyisin ilmenevät pykälän 3 ja 4 momentista.

Lain 28 §:n 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös opiskelijan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön vuosityöansion määrittämisestä. Tällaisen henkilön vuosityöansio määräytyisi sen mukaan, mitä hän opiskelu- tai harjoitteluajansa päätyttyä todennäköisesti ansaitsisi. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakiin ehdotetaan tehtäväksi vastaava muutos.

Tapaturmavakuutuslaissa ei nimenomaan säädetä, miten vuosityöansio on määrättävä yrittäjätulojen osalta silloin, kun työntekijä on toiminut myös yrittäjänä. Työtapaturma merkitsee kuitenkin yleensä myös tällaisissa tapauksissa yrittäjän työtulojen menettämistä. Lain 28 §:n 5 momentissa on nykyisin säännös vain maatalousyrittäjätöystä, mutta ei muusta yrittäjätöystä saatujen ansioiden huomioon ottamisesta. Tämän vuoksi lain 28 §:n 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan myös muusta yrittäjätöiminnasta saatu ansio otetaan huomioon yrittäjien eläkelaisissa säädettyjen perusteiden mukaan työntekijän vuosityöansiota laskettaessa. Tähän liittyen myös maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 12 §:n 2 momentissa olevaa pykäläviittausta olisi tarkistettava.

Tapaturmavakuutuslain nykyiset 16 §:n 5 ja 6 momentti ehdotetaan siirrettäväksi 28 §:n 5 ja 6 momentiksi, koska ne kuuluvat asiallisesti vuosityöansiota koskevien säännösten yhteyteen. Lain 28 §:n 5 momenttiin sisältyisi siten säännös vuosityöansion pyöristämisestä korvausta laskettaessa ja 6 momenttiin säännös vuosityöansion vähimmäismäärästä.

Vuosityöansion vähimmäismäärä on vuoden 1992 indeksin mukaan 42 800 markkaa. Tätä markkamäärää, jota tarkistetaan vuosittain työntekijäin eläkelain 9 §:ssä säädetyn palkkaindeksin muutoksia vastaavasti, käytetään vuosityöansiona ansionmenetykskorvausta laskettaessa, jos työntekijän työansiot eivät nouse

tähän määrään. Ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista, että vanhuuseläkettä, työntekijän eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua, toistaiseksi myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläkettä taikka toistaiseksi myönnettyä täyttä tapaturmaeläkettä tai sitä vastaavaa liikennevakuutuslain (279/59) mukaista korvausta saavalle lasketaan tapaturmavakuutuslain mukainen ansionmenetykskorvaus satunnaisestakin työstä vähimmäisvuosityöansiota käyttäen. Tämä johtaisi ansaitun palkan ja korvauksen huomattavaan epäsuhteeseen. Siksi ehdotetaan, että tällaisen henkilön ansionmenetykskorvaus laskettaisiin hänen todellisen työtulonsa perusteella. Muutos sisältyisi tapaturmavakuutuslain 28 §:n 6 momenttiin. Vastaava muutos tulisi tehdä maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 12 §:n 3 momenttiin.

Työansion määrittelyä koskevat säännökset siirrettäisiin nykyisestä 28 §:n 2 momentista uuteen 28 a §:ään. Työansiota tarkoitettaisiin kuten nykyisinkin työntekijän saamaa veron ennakonpidätyksen alaista rahapalkkaa, luontoisetua sekä muuta veronalaista vastikkeeksi tehdystä työstä katsottavaa etua. Ulkomaantyöstä saadut ansiot otettaisiin mukaan vuosityöansioon, vaikka ne eivät Suomessa olisi veron ennakonpidätyksen alaisia. Muussa suhteessa ei ulkomaantyössä saatujen ansioiden huomioon ottamista ehdoteta tarkistettavaksi. Ulkomaan työn vakuuttamisvelvollisuudesta ja ulkomaan työstä saatujen ansioiden huomioon ottamisesta tullaan myöhemmin antamaan eri hallituksen esitys.

2.4. Tapaturmaeläkkeen taso 65 ikävuoden täytämisen jälkeen

Tapaturmavakuutuslain 16 §:n 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että täysimääräisen tapaturmaeläkkeen taso olisi 65 ikävuoden saavuttamisen jälkeen 70 prosenttia työntekijän vuosityöansiota. Tämän korvaustason toteutumisella ei tehtyjen selvitysten mukaan työeläkejärjestelmälle siirtyisi yhteensovituksen perusteella korvausvastuuta.

2.5. Haittarakorvaus nopeasti kuolemaan johtavista sairauksista

Niiden ammattitaudeiksi katsottavien sairauksien kohdalla, joille on ominaista sairau-

den tilan nopeasti kuolemaan johtava pahentuminen, nykyisen haittarahajärjestelmän antama korvaus voi olla ylimitoitettu ja se voi myös kohdentua väärin siirtyessään työntekijän oikeudenomistajille. Toisaalta järjestelmä ei takaa työntekijälle riittävässä määrin korvausta siten, että hän itse voisi käyttää korvausta elinaikanaan.

Lääketieteellisesti katsoen ei ole mahdollista luoda omaa haittaluokitusta tällaisille sairauksille eikä sitä voida pitää tarkoituksenmukaisena. Ottaen huomioon tarpeen parantaa haittarahan kohdentumista ja selkiinnyttää korvauskäytäntöä ehdotetaan, että haitan pysyvyyden käsitettä täsmennettäisiin ja haittarahakorvaus määrättäisiin erikseen nopeasti kuolemaan johtavien sairauksien osalta. Sairauksilla, joille lääketieteellisen kokemuksen mukaan on ominaista sairauden tilan nopeasti kuolemaan johtava pahentuminen, tarkoitettaisiin asbestin aiheuttamaa keuhkopussisyöpää ja muuta lääketieteelliseltä ennusteeltaan ja etenemiseltään sitä vastaavaa, ammattitaudiksi katsottavaa keuhkojen syöpää. Näihin sairauksiin rinnastettaisiin myös nenän sivuontelosityöpä sekä ammattitaudiksi katsottavan immunikatotauhin (AIDS) loppuvaiheeseen liittyvät vastaavanlaiset syöpäsairaudet.

Haittaa voitaisiin pitää pysyvänä silloin, kun ammattitauhin ilmenemisestä on kulunut vähintään vuosi ja sairauden tila ei lääketieteellisen todennäköisyyden mukaan enää parane, vaan siitä tulisi jäädään työntekijälle vähintään arviointihetken mukainen haitta. Nopeasti kuolemaan johtavien sairauksien kohdalla sairauden tilan pysähtyminen ja vakiintuminen ei siten olisi edellytyksenä pysyvän haitan määrittelylle eikä odotettavissa oleva pahentuminen estäisi haitan katsomista pysyväksi.

Sairauden erityispiirteiden vuoksi nopeasti kuolemaan johtavaa ammattitautia sairastavalle työntekijälle maksettaisiin aina haittaluokan 10 mukainen haittarahakorvaus riippumatta sairauden aiheuttamasta todellisesta haitasta. Haittarahaa voidaan maksaa aikaisintaan vuoden kuluttua tapaturman sattumisesta tai ammattitauhin ilmenemisestä. Keuhkosityöpä liittyy usein jo vuosia aikaisemmin ilmenneeseen, ammattitautina korvattuun asbestoosiin. Vakiintuneen korvauskäytännön mukaan keuhkosityöpää ei tällöin katsota erilliseksi ammattitaudiksi. Näin ollen kertakaikkinen haittaraha tulisi maksaa tällaisissa tapauksissa heti, kun keuhkosityöpä on lääketieteellisin perustein to-

dettu. Niissä tapauksissa, joissa nopeasti kuolemaan johtava sairaus ei liity aikaisemmin korvattuun ammattitautiin, korvaus maksettaisiin, kun vuosi on kulunut mainitun sairauden ilmenemisestä. Koska tarkoituksena on taata potilaan itsensä käyttöön riittävä korvaus sairauksissa, jotka lähes poikkeuksetta johtavat nopeasti potilaan kuolemaan, kertakorvauksen maksaminen ei edellyttäisi, että potilaan todellinen haittaluokka olisi jo noussut vähintään haittaluokkaan 10.

Jos sairauden todellinen haitta vuoden kulluttua ammattitaudin ilmenemisestä on tai se myöhemmin nousee yli haittaluokan 10, tuosta hetkestä lähtien maksettaisiin kertakaikkisen korvauksen lisäksi jatkuvaa haittarahaa sen haittaluokan mukaan, joka lääketieteellisen kokemuksen mukaan on ennakoitavissa ottaen huomioon sairauden paheneminen. Jatkuvana maksettavasta haittarahasta ei tällöin vähennettäisi haittaluokkaa 10 vastaavan, kertakaikkisena maksetun haittarahan pääoma-arvoa. Näiden sairauksien kohdalla työntekijä saisi siten aina vuoden kuluttua ammattitaudin ilmenemisestä haittaluokkaa 10 vastaavan kertakaikkisen haittarahakorvauksen ja sen lisäksi sairauden tilan etenemistä vastaavaa jatkuvaa haittarahaa siitä alkaen, kun sairauden todellinen haitta nousee yli haittaluokan 10.

Ehdotuksella ei ole tarkoitus muuttaa korvauskäytännössä vakiintunutta vamman tai sairauden haitan määrittelyä taikka haittarahan määräytymistä muiden sairauksien tai vammojen osalta.

2.6. Muita tapaturmavakuutuslain muutostarpeita

2.6.1. Ammatillinen aikuiskoulutus

Tapaturmavakuutuslain 3 §:n 3 momentin mukaan työllisyyskoulutuksesta annetun lain (31/76) mukaisen ammatikurssin oppilasta kohdannut tapaturma korvataan työtaturmana tapaturmavakuutuslain mukaisesti rinnastaen opiskelija työntekijään vakuutusturvan laajuutta sanotun lain mukaan määrättäessä. Kurssin toimeenpanijaan sovelletaan, mitä mainitussa laissa on työnantajasta säädetty. Työllisyyskoulutus on vuoden 1991 alusta voimaan tulleella lainsäädännöllä järjestetty uudelleen. Työllisyyskoulutuksesta annettu laki on kumottu ja sen tilalle on tullut työvoimapolitiitti-

sesta aikuiskoulutuksesta annettu laki (763/90). Lisäksi on säädetty laki ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista (760/90) ja laki ammatillisten kurssikeskusten muuttumisesta ammatillisiksi aikuiskoulutuskeskuksiksi (761/90). Uuden lainsäädännön mukaan työvoimapolitiittista koulutusta voidaan hankkia ostamalla koulutuspalveluja niiden tuottajilta, joita voivat olla ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten lisäksi ammatilliset oppilaitokset, kansan- ja työväenopistot, kansalaisopistot sekä yksityiset koulutuksen järjestäjät. Vakuuttamisvelvollisuuden tulee kattaa kaikki nämä koulutuksen tuottajat silloin, kun ne antavat työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta sekä vakuutusturvan kaikki tähän koulutukseen osallistuvat opiskelijat. Tämän vuoksi ehdotetaan tapaturmavakuutuslain 3 §:n 3 momentti tarkistettavaksi uutta lainsäädäntöä vastaavaksi.

2.6.2. Ansionmenetykskorvaus fyysikaalisen hoidon ajalta

Säännökset korvauksen myöntämisestä fyysikaaliseen hoitoon ja hoitomatkkaan käytetyltä ajalta vaativat myös tarkistamista. Kun lyhyen ajan ansionmenetykskorvausta määrättäessä ei vuosityöansion selvittäminen ole tarpeen, vuosityöansion määrääminen pelkästään fyysikaalisen hoidon saamisesta aiheutuvan ansionmenetyksen määrittämiseksi ei myöskään ole tarkoituksenmukaista. Korvaus fyysikaalisesta hoidosta johtuvasta työansion menetyksestä ehdotetaan määrättäväksi suoraan hoitoon ja matkaan käytetyn ajan aiheuttaman palkan tai sitä vastaavan ansionmenetyksen perusteella.

2.6.3. Tapaturmaeläkkeen pääomittaminen

Jos tapaturmaeläke on enintään 20 prosenttia 16 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainitusta täyden eläkkeen määrästä, vahingoittunut voi tapaturmalautakunnan suostumuksella vaihtaa tapaturmaeläkkeen sitä vastaavaksi pääomaarvoksi. Mikäli hänen työkykynsä tapaturman aiheuttaman vamman tai sairauden johdosta myöhemmin olennaisesti alenee, ryhdytään eläkettä suorittamaan uudelleen muuttuneiden olosuhteiden mukaisesti. Eläkkeestä vähennetään tällöin maksettua pääomaa vastaava osa. Käytännössä eläkkeen pääomittaminen on ollut harvinaista. Ottaen huomioon tapaturma-

lautakunnan aseman ensimmäisenä muutoksenhakuasteena on tarkoituksenmukaista, että ensi asteen päätäntävalta siirretään myös näissä asioissa vakuutuslaitokselle. Pääomitus voisi tulla kyseeseen erityisestä syystä. Tällainen syy voi olla olemassa esimerkiksi silloin, kun tapaturmaeläkkeen saaja tarvitsee kertakorvauksen tuomaa taloudellista etua yleisesti hyväksyttävänä pidettävää tarkoitusta kuten asunnon hankintaa varten. Tarkoituksena on, ettei pääomittamiselle korvauskäytännössä asetettaisi kovin tiukkoja rajoituksia.

2.6.4. Korvauksen hakeminen

Nykyisin korvausta on haettava vakuutuslaitokselta kirjallisesti tai tapaturmasta on tehtävä kirjallinen ilmoitus vakuutuslaitokselle. Sähköisessä tiedonvälityksessä tapahtuneen kehityksen ja sen käytön lisääntymisen myötä on syntynyt tarve käyttää tällaista tiedonsiirtoa myös korvauksenhakumenettelyssä. Tämän vuoksi 41 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei se estä korvauksen hakemista muullakin tavoin kuin kirjallisesti. Tarkoituksena on kuitenkin, että tällä tavoin siirretystä tiedosta jäisi vakuutuslaitokselle säilytettäväksi kirjallinen tulostekappale, koska korvaushakemus sisältää korvauskysymyksen ratkaisun kannalta merkittäviä seikkoja. Kirjallisen hakemuksen edellyttäminen ei ole perusteltua enää senkään vuoksi, että lain 41 a §:n mukaan korvausasia saattaa tulla vireille myös vakuutuslaitoksen omasta aloitteesta, kun sen tietoon on tullut muulla tavoin tapaturma, jonka perusteella vakuutuslaitoksen voidaan otaksua joutuvan suorittamaan korvausta. Lain 41 §:n 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuutus asetuksella tarkemmin säättää korvauksen hakumenettelyä.

2.6.5. Korvauksen maksaminen eräissä tapauksissa

Tapaturmavakuutuslain 47 §:n 1 momentin mukaan korvaus kodinhoitokustannuksista tulee suorittaa kuukausittain etukäteen. Kodinhoitokustannusten etukäteen arvioiminen tuottaa kuitenkin vaikeuksia, koska kodinhoitoavun tarve vaihtelee merkittävästi kulloisenkin tilanteen mukaan. Tämän vuoksi etukäteen maksamista ei voida pitää tarkoituksenmukai-

senä. Lain 47 §:n 1 momentista ehdotetaan poistettavaksi maininta kodinhoitokustannuksista, jolloin nämä tulisivat maksettaviksi jälkikäteen.

Lain 47 §:n 2 momentin mukaan korvaus on sen määrästä riippumatta pidettävä vakuutuslaitoksen toimesta ja kustannuksella korvaukseen oikeutetun saatavana siinä kotimaisessa rahalaitoksessa, jonka korvauksensaaja määrää. Aivan pienten korvausten suorittamista tällä tavalla ei voida pitää siitä syntyviin kustannuksiin nähden tarpeellisenä. Lain 47 §:n 2 momentissa säädettäisiin sen vuoksi, ettei alle 10 markan suuruisia korvauksia, lähetettäisi korvauksensaajalle, vaan ne olisivat korvauksensaajan nostettavissa asianomaisessa vakuutuslaitoksessa.

Jos tapaturmaeläkkeen, jatkuvana maksettavan haittarahan tai perhe-eläkkeen määrä on työntekijän eläkelain 9 §:n mukaisella indeksillä tarkistettuna pienempi kuin se korvausmäärä, joka saataisiin ottamalla huomioon 16 §:n 6 momentin mukainen vähimmäisvuosityöansio, on tapaturmavakuutuslain 60 §:n 2 momentin mukaan korvauksena maksettava vähintään lain 16 §:n 6 momentista johtuva määrä. Vertailu korvausmäärissä johtaa niin pieniin eroihin, ettei sillä ole käytännössä merkitystä vahingoittuneen kannalta. Siksi menettelystä voidaan luopua. Tapaturmavakuutuslain 60 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan nykyinen tarpeettomaksi käynyt vertaamismenettely.

2.7. Ammattitaudin ilmeneminen eläkeaikana

Koska tapaturmavakuutus on ensisijainen korvausjärjestelmä, sen tulisi vastata ammattitaudin aiheuttamasta vahingosta silloinkin, kun sairaus ilmenee vasta työntekijän ollessa eläkkeellä. Sen vuoksi ammattitautilakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 a §. Sen tarkoituksena on tapaturmavakuutusjärjestelmän ensisijaisen korvausvastuun toteuttaminen ja korvauskäytännön yhtenäistäminen niiden ammattitautien kohdalla, jotka ilmenevät työntekijän ollessa jo eläkkeellä. Tarkoituksena on, että tällaisissa tapauksissa henkilölle maksettaisiin korvausta sen ansiotason mukaan, joka hänellä oli työssä ollessaan ennen eläkkeelle jääntiä ja että hänelle maksettaisiin ansionmenetykskorvausta niin päivärahana kuin tapaturmaeläkkeenä siltä

ajalta, jona hän on ammattitaudin vuoksi työkyvytön.

Uuden pykälän mukaan näissä tapauksissa vuosityöansio määrättäisiin poiketen tapaturmavakuutuslain 28 §:ssä säädetyistä vuosityöansion määräämisperiaatteista käyttäen perusteena sitä työansiota, joka työntekijällä oli ennen sen työnteon päättymistä, josta hän jäi eläkkeelle, eikä ammattitaudin ilmenemishetken ansioita. Samoin työkyvyn alentuminen määrättäisiin arvioimalla eläkkeellä olevan henkilön työkyky siihen työhön, jota hän viimeksi ennen eläkkeelle siirtymistään teki. Edellä ehdotettuja lyhyen ajan päivärahaa koskevia säännöksiä ei tällaisen henkilön kohdalla kuitenkaan sovellettaisi, vaan päiväraha määrättäisiin myös tältä ajalta samoin perustein kuin sen päättymisen jälkeenkin. Ammattitautilain muuttaminen tältä osin edellyttää vastaavaa muutosta myös maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 7 §:ään.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ehdotukseen sisältyvä vanhuuseläkkeellä olevien tapaturmaeläkkeen enimmäistason lasku, joka koskisi myös niitä lain voimaan tullessa jo maksussa olevia eläkkeitä, joiden saaja täyttää lain voimaantulon jälkeen 65 vuotta, pienentäisi tapaturmaeläkkeistä johtuvaa vuosittaista korvausmenoa arviolta noin 25 miljoonaa markkaa. Myös lyhyen ajan päivärahaa koskevat säännökset aiheuttaisivat säästöjä toimintakuluissa ja jossain määrin maksettavien päiväraha korvausten määrässä. Pahoinpitelyjen korvaamista sekä eläkeaikana ilmenneitä ammattitauteja koskevat muutokset lisäisivät vähäisessä määrin korvausmenoa. Vakuutuslaitosten tapaturmaeläkkeiden rahoitusvastuu ennen lain voimaantuloa sattuneiden vahinkojen osalta vähenisi vuoden 1991 tasossa arviolta 160 miljoonaa markkaa.

Säännökset sisältävät muutoksia myös maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakiin. Valtio vastaa osittain maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kokonaiskustannuksista. Tämä osuus on 29,1 prosenttia niistä kokonaiskustannuksista, jotka eivät jää vastuuvajaukseksi.

Esityksessä ehdotettu vanhuuseläkeaikana maksettavan tapaturmaeläkkeen tason alentaminen pienentää hieman tätä osuutta. Samoin se pienentää valtion menoja niissä tapauksissa, joissa se on vastuussa tapaturmakorvauksesta työnantajana. Ehdotuksen kokonaisvaikutus on kuitenkin valtiontaloudellisesti katsoen vähäinen.

4. Valmisteluvaiheet

Uudistus pohjautuu pääosin keskeisimpien työmarkkinajärjestöjen syksyllä 1985 tekemään sopimukseen eräistä muutoksista tapaturmavakuutuslainsäädäntöön. Uudistusta on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön johdolla toimineissa työryhmissä ja haittarahan osalta myös Tapaturmavakuutuslaitosten Liiton toukokuussa 1989 asettamassa työryhmässä. Työryhmissä ovat olleet edustettuina keskeisimpien työmarkkinajärjestöjen lisäksi Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos. Asiaa koskevasta luonnoksesta pyydettiin vuonna 1990 muun muassa oikeusministeriön lausunto. Lausunnon mukaisesti tapaturmavakuutus- ja rikosvahinkojärjestelmien keskinäinen suhde on työstä johtuvien pahoinpitelyiden korvaussuojan osalta määriteltävä uudelleen.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 194/1992 vp). Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 12 §:ään ehdotettavaan, vähimmäisvuosityöansion soveltamista koskevaan 3 momenttiin sisältyvä maatalousyrittäjien luopumiskorvausta saavan henkilön rinnastaminen maatalousyrittäjien eläkelain tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain mukaista eläkettä saavaan henkilöön, edellyttää, että eduskunta hyväksyy maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain ennen tämän lain voimaantuloa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Tapaturmavakuutuslaki

3 §. Pykälän 3 momenttia on muutettu siten, että lain mukainen vakuuttamisvelvollisuus ja korvaussuoja kattaa työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun työvoimapolitiisena aikuiskoulutuksen riippumatta siitä, kuka koulutusta antaa.

4 a §. Pykälän 1 momentissa säädetään pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta aiheutuneen vamman tai sairauden korvaamisesta silloin, kun se on syytyheydessä työhön tai työssäkäyntiin. Tarkoituksena on laajentaa korvattavuutta sellaisiin tapauksiin, joissa työ tai siihen liittyvät olosuhteet ovat lisänneet riskiä joutua mainitunlaisen teon kohteeksi. Muutoksella kirjataan osittain jo olemassa olevaa oikeus- ja korvauskäytäntöä. Tällainen teko korvataan niin kuin työtapaturma silloin, kun se on tapahtunut lain 4 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetuissa olosuhteissa. Työntekijän oma olennainen myötävaikutus tekee mahdolliseksi päivärahan ja tapaturmaeläkkeen epäämisen tai vähentämisen. Koska tapaturmavakuutus on ensisijainen korvausjärjestelmä, kysymyksessä on järjestelmän antaman korvaussuojan laajentuminen. Työntekijällä on tällaisissa tapauksissa nykyisin oikeus korvaukseen rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain mukaan. Rikosvahinkokorvaus jää ehdotetun muutoksen jälkeen tapaturmakorvaukseen nähden toissijaiseksi.

16 §. Pykälän 1 ja 2 momenttia on muutettu sekä 5 ja 6 momentin säännökset siirretty 28 §:n 5 ja 6 momentiksi. Päiväraha määrätään 1 momentin 1 kohdan mukaan tapaturmaa seuraavan enintään neljän viikon pituiselta ajanjaksolta käyttämättä korvauksen määräytymisen perusteena tapaturmavakuutuslain 28 §:ssä tarkoitettua vuosityöansiota. Sen sijaan tämän ajanjakson jälkeiseltä ajalta päivärahan suuruus on kuten nykyisinkin vuosityöansion 1/360. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan tapaturmaeläkkeen enimmäismäärä on 85 prosenttia vuosityöansiosta siihen saakka, kunnes työntekijä on täyttänyt 65 vuotta. Tämän jälkeen enimmäismäärä on 70 prosenttia vuosityöansiosta.

Pykälän 2 momentin viittaussäännöstä on

tarkistettu. Se aiheutuu vuosityöansion vähimmäismäärää koskevan säännöksen siirtämisestä lain 28 §:n 6 momenttiin.

16 a §. Pykälän 1 momentin mukaan päiväraha on enintään neljän viikon pituiselta ajalta tapaturman sattumisesta lukien, tapaturmapäivää lukuun ottamatta, samansuuruinen kuin työntekijälle maksettu sairausajan palkka. Tämä merkitsee sitä, että lyhytaikaiseen työkyvyttömyyteen perustuvaa päivärahaa varten ei työntekijän vuosityöansion selvittäminen ole enää tarpeen. Päiväraha katsotaan suoritetuksi sillä, että työntekijälle on maksettu sairausajan palkkaa ja vakuutuslaitos maksaa sitä vastaavan suuruisen korvauksen työnantajalle.

Pykälän 2 momentti koskee niitä tapauksia, joissa työntekijälle ei ole suoritettu 1 momentissa tarkoitettuun ajanjaksoon sisältyvän työkyvyttömyyden ajalta lainkaan sairausajan palkkaa. Korvaus määrätään tällöin niiden työansioden perusteella, jotka työntekijällä kyseisessä työsuhteessa oli tapaturmaa edeltävän enintään neljän viikon aikana. Säännöstä ei ole kirjoitettu siten, että korvaus lasketaan työansion ”mukaan”. Sen sijaan on käytetty sanontaa, joka antaa mahdollisuuden tulkintaan erikoistapauksissa kuten silloin, kun työsuhde on ollut satunnainen. Jos esimerkiksi eläkeläinen on tilapäisesti auttanut talon katon korjauksessa ja tällöin loukkaantunut saatuaan ansion yhdeltä päivältä, ei ole tarkoituksenmukaista, että päiväraha muodostuisi suuremmaksi kuin se ansio, jonka hän on menettänyt tapaturman johdosta.

Pykälän 3 momentti koskee tapauksia, joissa sairausajan palkkaa ei ole maksettu tapaturmaa seuraavan neljän viikon ajanjaksoon sisältyvän työkyvyttömyyden koko ajalta. Siltä ajalta, jolta sairausajan palkkaa ei ole maksettu, päiväraha määräytyy siten kuin 2 momentissa säädetään.

Pykälän 4 momentti koskee tapauksia, joissa sairausajan palkka on määräytynyt lomautuksen tai muun vastaavan syyn vuoksi lyhennetyn työajan perusteella. Näissä tapauksissa lyhyen ajan päiväraha korvaus lasketaan siten kuin 2 momentissa säädetään eli niiden työansioden perusteella, jotka työntekijällä on ollut kyseisessä työssä enintään neljän viikon aikana ennen tapaturmaa. Säännöksen tarkoituksena on, että korvaus maksetaan sen ansiotason perusteella, joka työntekijällä on ollut viimeksi

mainittuna ajanjaksona kokoaikatyön perusteella laskettuna. Jos työsuhde on jatkunut vähemmän kuin neljä viikkoa, esimerkiksi kaksi viikkoa, korvauksen perusteena olevat ansiot lasketaan näiden kahden viikon ansiotason perusteella.

Pykälän 5 momentin mukaan lyhyen ajan työkyvyttömyyteen perustuva päiväraha lasketaan jokaisen työsuhteen osalta erikseen, jos työntekijä on tapaturman sattuessa työskennellyt kahdessa tai useammassa samanaikaisessa työsuhteessa. Momentissa säädetään myös yrittäjätoiminnasta saadun työansion huomioon ottamisesta päivärahaa laskettaessa. Päiväraha on maatalousyrittäjätoiminnan osalta 1/360 maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 11 §:n mukaan määräytyvästä vuosityöansiota ja muun yrittäjätoiminnan osalta 1/360 yrittäjien eläkelaisa säädettyjen perusteiden mukaan määräytyvästä yrittäjän työtulosta.

Pykälän 6 momentin mukaan päivärahan perusteena käytetään vähintään lain 28 §:n 6 momentin mukaista vuosityöansiota. Tämä merkitsee sitä, että pääsääntöisesti lyhyen ajanjakson päivärahaa verrattaisiin lain mukaisen vähimmäisvuosityöansion perusteella päivää kohti laskettuun päivärahaan ja suurempi maksettaisiin. Tätä sääntöä ei kuitenkaan sovelleta, vaan korvaus määräytyy työntekijän todellisten ansioiden mukaan silloin, kun hän tapaturman sattuessa saa tässä momentissa mainittua, toistaiseksi myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläkettä, toistaiseksi myönnettyä täyttä tapaturmaeläkettä tai sitä vastaavaa liikennevakuutuslain mukaista korvausta taikka hän oli tapaturman sattuessa täyttänyt 65 vuotta ja sai vanhuuseläkettä.

17 §. Pykälän 2 ja 3 momenttiin on lisätty viittaus 16 a §:ään sekä 3 momenttiin lisäksi viittaus 28 §:n 6 momenttiin.

17 a §. Lain nykyiseen 16 a §:ään sisältyvät säännökset on siirretty uuteen 17 a §:ään, koska ne soveltuvat asiasisältönsä puolesta paremmin päivärahasäännösten jälkeen. Samalla pykälän 2 momentin säännöstä on muutettu, koska lyhytaikaisissa työkyvyttömyystapauksissa ei päivärahaa varten selvitetäisi enää työntekijän vuosityöansiota. Korvauksena fyysikaalisessa hoidossa käymisestä aiheutuneesta ansionmenetyksestä suoritettaisiin se määrä, jonka työntekijä olisi palkkana tai sitä vastaavana ansiona saanut fyysikaaliseen hoitoon ja hoitomatkkaan käytetyltä ajalta.

18 §. Lain mukaista vähimmäisvuosityöan-

siota koskeva säännös on ehdotettu siirrettäväksi 28 §:n 6 momenttiin. Pykälän 2 momenttiin on tehty tästä johtuva viittausmuutos.

18 a §. Pykälän 1 momenttiin on lisätty pysyvän yleisen haitan määritelmä, joka kattaa nopeasti pahentuvat kuolemaan johtavat sairaudet. Haittarakorvaukseen oikeuttavan haitan käsite ei edellytä näiden sairauksien kohdalla sairauden tilan pysähtymistä ja vakiintumista. Muiden sairauksien tai vammojen osalta korvauskäytännössä vakiintunutta haitan käsitettä ei ole tarkoitus muuttaa. Haittarahakorvauksen määräytymistä koskevat säännökset ovat uudessa 18 b §:ssä. Pykälän 2 ja 3 momenttia ei muuteta.

Pykälän 4, 5 ja 6 momentti kumotaan ja niiden sisältämät säännökset siirtyvät sisällöltään muutettuina uuden 18 b §:n 1 ja 3—5 momenttiin.

18 b §. Pykälän 1 momentissa säädetään siitä, milloin haittarahakorvaus maksetaan kertakaikkisena ja milloin jatkuvana. Haittaluokissa 1—10 korvaus maksetaan kertakaikkisena ja haittaluokissa 11—20 työntekijän valinnan mukaan joko kertakaikkisena tai jatkuvana kuten nykyisin. Poikkeus tästä pääsäännöstä säädetään pykälän 2 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään haittarahan maksamisesta sairauksista, joille lääketieteellisen kokemuksen mukaan on ominaista sairauden tilan nopeasti kuolemaan johtava pahentuminen. Vaikka säännöksessä puhutaan myös vammoista, se on tarkoitettu sovellettavaksi vain ammattitautina korvattaviin, työn aiheuttamiin sairauksiin, kuten mesoteliomaan ja muihin siihen rinnastettaviin keuhkojen syöpiin, joissa sairauden etenemisen ennuste on vastaavanlainen. Näistä sairauksista suoritetaan muista vammoista ja sairauksista poiketen aina, kun vuosi on kulunut ammattitaudin ilmenemisestä, haittaluokkaa 10 vastaava kertakorvaus riippumatta sairauden todellisesta haittaluokasta. Jos haitta ylittää jo tuolloin haittaluokan 10, suoritetaan kertakaikkisen korvauksen lisäksi jatkuvaa haittarahaa. Jos todellinen haitta nousee vasta myöhemmin kuin vuoden kuluttua ammattitaudin ilmenemisestä suuremmaksi kuin haittaluokan 10 mukainen haitta, aletaan jatkuvaa haittarahaa maksaa vasta siitä hetkestä alkaen. Jatkovaa haittarahaa maksetaan sen haittaluokan mukaisesti, joka lääketieteellisen kokemuksen mukaan on ennakoitavissa ottaen huomioon sairauden pahentuminen. Jatkovasta haittarahasta

ei vähennetä saman ammattitaudin johdosta aikaisemmin maksetun kertakaikkisen haittarahakorvauksen pääoma-arvoa.

Pykälän 3 momentissa ovat kertakorvauksena maksettavan haittarahan pääomittamista koskevat säännökset. Aikaisemmasta poiketen sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa pääoma-arvon laskemisen perusteet.

Pykälän 4 momentti vastaa asiallisesti nykyistä 18 a §:n 5 momenttia lukuun ottamatta tämän pykälän 2 momentista aiheutuvaa, nopeasti kuolemaan johtavista sairauksista maksettavan kertakaikkisen haittarahakorvauksen vähentämistä koskevaa rajoitusta.

Pykälän 5 momentti vastaa asiallisesti nykyistä 18 a §:n 6 momenttia lukuun ottamatta tämän pykälän 2 momentista johtuvaa rajoitusta.

19 §. Pykälää on muutettu niin, että tapaturmaeläkkeen pääomittamista haetaan tapaturmalautakunnan sijasta vakuutuslaitokselta, jonka antamaan päätökseen hakijalla on tavanmukainen muutoksenhakuoikeus. Lupa pääomittamiseen voidaan antaa erityisestä syystä. Voimaantulosäännöksen mukaan pykälässä säädettyä menettelyä sovelletaan myös eräisiin ennen 1 päivää tammikuuta 1982 voimassa olleisiin tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuviin korvauksiin.

26 §. Pykälän 1 momenttiin on tehty viittaamuutos, joka aiheutuu fysikaalisen hoidon ansionmenetykskorvauksen määräytymistä koskevan säännöksen siirtämisestä 17 a §:ään.

Pykälän 2 momentin sanamuoto on muutettu vastaamaan sosiaalihuoltolain (710/82) 38 §:ää. Kunnalla on pykälän 1 momentissa säädetty oikeus saada takaisin vain vastaavalta ajalta vahingoittuneelle odotettavissa olevaa eläkettä vastaan maksettu toimeentulotuki.

28 §. Pykälää on selvennetty ja yksinkertaistettu. Sen 1 momentin mukaan vuosityöansiona pidettäisiin kuten nykyisinkin sitä työntekijän työansiota, jonka hän tapaturman sattuesssa saamansa työansion mukaan olisi vuoden pituisen ajanjakson kuluessa todennäköisesti saanut. Muutoksella pyritään myös korostamaan nykyisen korvauskäytännön mukaista vuosityöansion määräämistä tapaturman sattumishetken vakiintuneen ansiotason mukaiseksi.

Pykälän 2 momentti sisältää säännökset poikkeuksellisen työansion huomioon ottamisesta vuosityöansiota määrättäessä. Vuosityöansio tulisi määrätä työntekijän vakiintuneen ansion mukaan, jos hän on tapaturman

sattuesssa saanut poikkeuksellisesta syystä vakiintunutta ansiota korkeampaa tai matalampaa ansiota. Siten esimerkiksi lomautuksesta tai työttömyydestä johtuvaa ansiotason muutosta ei otettaisi huomioon vuosityöansiota määrättäessä, elleivät nämä tekijät ole säännöllisesti toistuneet vuodesta toiseen. Toisaalta tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että korvaus määräytyisi aikaisemman palkan mukaan sellaisen henkilön kohdalla, joka opiskelunsa päätökseen saatuaan on juuri siirtynyt opintojaan vastaavaan työhön, jonka palkka on aikaisempaa palkkaa korkeampi.

Tapaturmavakuutuslaista puuttuu säännös, jonka perusteella määrätään vuosityöansio opiskelijoille, harjoittelijoille ja muille nuorille henkilöille, joiden ansiotaso ei ole vielä vakiintunut. Erityinen säännös on tarpeen, koska tavanomaisia vuosityöansion määrittämisperiaatteita ei voida heidän osaltaan soveltaa. Sen vuoksi pykälän 3 momenttiin on otettu säännös, jonka mukaan tällaisen henkilön vuosityöansio määrätään sen ansiotason mukaiseksi, jota hän opiskelu- tai harjoitteluajanksa päätyttyä todennäköisesti saisi. Säännös vastaa asiallisesti aikaisemmin voimassa ollut ammattioppilaan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön vuosityöansion määräämistä koskennutta sosiaaliministeriön päätöstä (855/48). Opiskelijalla tarkoitetaan henkilöä, joka opiskelee vastaista ammatiaan varten.

Pykälän 4 momenttiin on otettu säännös, joka koskee yrittäjätyöstä saatujen ansioiden ottamista huomioon työsuhteesta saadun ansion lisäksi vuosityöansiota määrättäessä. Säännös on laajennettu koskemaan myös muusta yrittäjätyöstä kuin maatalousyrittäjätyöstä saatuja ansioita.

Pykälän 5 momenttiin sisältyy tällä hetkellä lain 16 §:n 5 momentissa oleva, vuosityöansion pyöritystä koskeva säännös. Sen sisältö vastaa nykyistä. Säännös soveltuu asiallisesti vuosityöansiota koskevien säännösten yhteyteen.

Pykälän 6 momentissa on säännös vuosityöansion vähimmäismäärän soveltamisesta eläkkeellä olevien henkilöiden ansionmenetykskorvausta laskettaessa. Jos eläkkeellä oleva henkilö loukkaantuu satunnaisessa työssä, vuosityöansiona käytetään nykyisin vuosityöansion vähimmäismäärää. Tässä momentissa säädettyä eläkettä saavan ei voida enää katsoa käyvän jatkuvasti työssä. Siksi satunnaisesta työstä vähimmäisvuosityöansion mukaan määrättävä korvaus johtaisi liian suureen korvauk-

seen. Sen vuoksi edellä mainittujen henkilöiden vuosityöansio määrättäisiin todellisen työansion perusteella.

28 a §. Pykälässä määritellään työansio, mitä koskeva säännös on nykyisin lain 28 §:ssä. Säännös on poistettu vuosityöansiota koskevasta pykälästä, koska työansio ei ole enää yksinomaan vuosityöansion laskemisen perusteena. Pykälän mukaan työansiona pidettäisiin sekä 16 a §:n mukaan määräytyvää lyhyen ajan päivärahaa että vuosityöansiota määrättäessä työntekijän saamaa veron ennakonpidätyksen alaista rahapalkkaa tai muuta suoritetusta työstä vastikkeeksi katsottavaa veronalaista etua. Luontoisetu otettaisiin kuitenkin huomioon vain vuosityöansiota määrättäessä. Myös ulkomaantyöstä saatu työansio otettaisiin korvausta määrättäessä huomioon, vaikkei se ole Suomessa veron ennakonpidätyksen alaista.

41 §. Pykälän 1 momentin sanamuotoa on tarkistettu siten, ettei se enää edellytä korvaushakemuksen tekemistä kirjallisesti. Momenttiin on otettu valtuutus säätää asiasta tarkemmin asetuksella.

47 §. Pykälän 1 momentista on poistettu maininta kodinhoitokustannusten korvaamisesta kuukausittain etukäteen. Käytäntö on osoittanut, että nämä kustannukset on tarkoituksemukaista maksaa vasta jälkikäteen laskuja vastaan.

Pykälän 2 momenttiin on käytännön syistä otettu 10 markan alaraja. Sitä pienempiä korvauksia ei lähetettäisi korvauksensaajalle. Hänellä olisi kuitenkin oikeus nostaa tällainen korvaus vakuutuslaitoksesta.

60 §. Lain 16 §:n 6 momenttiin nykyisin sisältyvä säännös vähimmäisvuosityöansiosta on siirretty 28 §:n 6 momenttiin. Lain 60 §:n 1 momenttiin on tehty muutoksen edellyttämä tarkistus.

Pykälän 2 momentista on poistettu menettely maksettavan korvauksen vertaamisesta kulloinkin voimassa olevaan vähimmäisvuosityöansioon.

Pykälän 4 momentissa oleva lain 16 a §:ää koskeva viittaussäännös ehdotetaan kumottavaksi. Se on nyt tarpeeton, koska ansionmenetykskorvaus fyysikaalisen hoidon ajalta lasketaan tosiasiallisen menetyksen mukaan eikä enää vuosityöansioon perustuen.

1.2. Ammattitautilaki

3 a §. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että jos ammattitauti ilmenee sinä aikana, jolle työntekijälle on myönnetty työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettu peruseläke eli työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuva lakisääteinen eläke ja ammattitaudin aiheuttanut altistus on päättynyt ennen eläkkeen alkamista, työntekijän vuosityöansio määrättäisiin sen työansion perusteella, joka työntekijällä oli sen työnteon päättyessä, josta hän siirtyi eläkkeelle. Samoin työkyvyn alentuminen arvioitaisiin vertaamalla työntekijän työkykyä ammattitaudin ilmenemisen jälkeen siihen työhön, josta hän siirtyi mainitulle eläkkeelle. Lain 17 §:n 3 momentin ja 18 §:n ansionalenemaa koskevia edellytyksiä ei näissä tapauksissa sovelleta. Työkyvyn alentumaa arvioitaessa henkilön muut sairaudet otetaan huomioon samoin kuin muissakin tapauksissa.

Pykälän 2 momentin mukaan 16 §:n 1 momentissa ja 16 a §:ssä säädettävät lyhyen ajan päivärahakorvauksen määräytymissäännökset eivät koske 1 momentissa mainittuja tapauksia.

1.3. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki

7 §. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki ei koske yrittäjätoimintaa eläkeiän täyttämisen jälkeen eikä sinä aikana, jolta maatalousyrittäjällä on oikeus saada 7 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua eläkettä. Ammattitautilain 3 a §:ään ehdotetun säännöksen soveltaminen myös maatalousyrittäjiin edellyttää pykälää koskevan viittauksen lisäämistä maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakiin. Viittaus on otettu 7 §:n 2 momenttiin. Pykälän nykyinen 2—4 momentti siirtyisivät 3—5 momentiksi.

11 §. Pykälän 3 momenttia on muutettu siten, että siihen on otettu edellä ehdotettua tapaturmavakuutuslain 28 §:n 3 momenttia vastaava säännös opiskelijan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön vuosityöansion määrittämisestä.

12 §. Pykälän 1 momenttia on muutettu siten, että siitä ilmenee, miten päiväraha määräytyy maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaisen yrittäjätoiminnan perusteella. Pääsäännön mukaan päiväraha on 1/360 lain 11 §:n mukaan määräytyvästä vuosityöansiosta.

Momentin sanamuoto on säilytetty muilta osin ennallaan ja siitä ilmenee siten poikkeus päivärahan ja tapaturmaeläkkeen perusteena olevan vuosityöansion määräytymiseen.

Pykälän 2 momentissa säädetään nykyisin maatalousyrittäjän muusta kuin maatalousyrittäjätöystä saadun ansion tulon huomioon ottamisesta vuosityöansiota määrättäessä. Momenttia on muutettu siten, että siinä otetaan huomioon tapaturmavakuutuslain 16 a §:ään ehdotettu säännös päivärahan määräytymisestä muun ansiotyön osalta tapaturmaa seuraavan enintään neljän viikon pituiselta ajalta ja uusi 28 a §, jossa säädetään työansiosta.

Pykälän 3 momentissa on säännös, jonka mukaan 11 §:n ja tämän pykälän mukaan määräytyvä päiväraha tai tapaturmaeläke maksetaan aina vähintään niin suurena kuin se olisi laskettuna vastaavalta ajalta tapaturmavakuutuslain mukaisen vähimmäisvuosityöansion perusteella. Säännös koskee siten myös niitä tapauksia, joissa maatalousyrittäjä tekee yrittäjätönsä ohella muuta ansiotyötä. Koska tapaturmavakuutuslain mukaista vähimmäisvuosityöansiota koskeva säännös on ehdotettu siirrettäväksi lain 28 §:n 6 momenttiin, pykälän 3 momentin viittausta on vastaavasti muutettu. Momenttiin on lisätty myös säännös, jonka mukaan päivärahan tai tapaturmaeläkkeen maksamista vähintään vähimmäisvuosityöansion mukaisena koskevaa sääntöä ei sovelleta työvahinkoihin, jotka sattuvat eläkkeellä ollessa tapahtuneen satunnaisen työskentelyn aikana.

2. Voimaantulo

2.1. Laki tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993. Uusia säännöksiä sovellettaisiin niissä tapauksissa, joissa tapaturma on sattunut tai ammattitauti ilmennyt näiden säännösten voimassa ollessa. Lain 16 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöstä tapaturmaeläkkeen enimmäismäärästä sovellettaisiin kuitenkin poikkeuksellisesti riippumatta tapaturman sattumisen tai ammattitaudin ilmenemisen ajankohdasta kaikkiin, myös jo maksussa oleviin, tapaturmaeläkkeisiin, kun eläkkeen saaja lain voimaantulon jälkeen täyttää 65 vuotta. Säännös ei siten koske niitä maksussa olevia tapaturmaeläkkeitä, joissa eläkkeen saaja on jo

ennen lain voimaantuloa täyttänyt 65 vuotta, eikä niitä tapaturmaeläkkeitä, jotka kohdistuvat lain voimaantuloa edeltäneeseen aikaan.

Lain 17 a §:ää sovellettaisiin myös sellaiseen ennen lain voimaantuloa sattuneeseen työtapa-turmaan tai ammattitautiin, jonka johdosta vahingoittuneelle syntyy ansionmenetystä fyysikaalisen hoidon johdosta tämän lain voimaantulon jälkeen.

Lakia sovelletaan edellä ja jäljempänä mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta tapaturmiin, jotka ovat sattuneet, ja ammattitauteihin, jotka ovat ilmenneet tammikuun 1 päivän 1993 jälkeen. Koska ehdotetun 18 b §:n 2 momentissa tarkoitettuja sairauksia ei pidetä erillisinä ammattitautina silloin, kun ne liittyvät aikaisemmin korvattuun ammattitautiin, ei pykälää voitaisi soveltaa tällaisissa tapauksissa, vaikka nopeasti kuolemaan johtava sairaus ilmenisi lain voimaantulon jälkeenkin. Siksi lakiin on otettu soveltamisen mahdollistava säännös.

Tämän lain 19 §:ssä säädettyä menettelyä sovellettaisiin tämän lain voimaantultua myös niihin elinkorkoihin, joita tarkoitetaan tapaturmavakuutuslain 19 §:n 4 momentissa (440/58) siinä muodossa kuin se oli ennen 1 päivänä tammikuuta 1982 voimaan tullutta muutosta. Niiden osalta oikeus päättää korvauksen pääomittamisesta siirtyisi siten vakuutusosikeudelta vakuutuslaitokselle. Elinkorkojen rinnastamista tapaturmaeläkkeeseen koskeva säännös oli jäänyt pois tapaturmavakuutuslain muuttamisesta annetun lain (526/81) voimaantulosäännöksestä.

Lain 60 §:n 2 momentin muutos koski myös ennen tämän lain voimaantuloa sattuneista tapaturmista tai ilmenneistä ammattitaudeista suoritettavaa tapaturmaeläkettä, jatkuvaa haittarahaa ja perhe-eläkettä.

2.2. Laki ammattitautilain muuttamisesta

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti tapaturmavakuutuslakiin ehdotettujen muutosten kanssa. Työterveyslaitoksessa on selvitetty huomattava määrä tapauksia, joissa epäillään asbestipölyn aiheuttamaa ammattitautia. Koska on tarkoituksenmukaista, että esitettyä uutta ammattitautilain 3 a §:n säännöstä voitaisiin soveltaa näihin tapauksiin, ehdotetaan sitä sovellettavaksi takautuvasti

korvausasiaan, jota lain voimaan tullessa ei vielä ole lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

2.3. Laki maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan samanlaisesti tapaturmavakuutuslakiin ehdotettujen muutosten kanssa. Tapaturmavakuutuslain voimaantulosäännökset koskevat myös maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaista korvausta siltä osin kuin korvaus määräytyy tapaturmavakuutuslain säännösten mukaan. Lakiin ehdotetun 7 §:n 2 momentin voimaantulosta on otettu erillinen säännös, joka vastaa ammattitautilain muutoksen voimaantuloa.

3. Säättämjärjestys

Esityksen mukaan tapaturmaeläkkeen 85 prosentin enimmäistasoa alennetaan 70 prosenttiin sen saajan saavuttaessa 65 vuoden iän. Tarkoitus on, että eläkkeen määrä oikaistaisiin tähän tasoon kaikissa niissä tapauksissa, joissa henkilö saavuttaa sanotun iän riippumatta siitä, milloin oikeus tapaturmaeläkkeeseen on alkanut. Tapaturmaeläkkeessä on kysymys vahingonkorvausluonteisen etuuden antamisesta yleistä eläketasoa korkeampana. Tapaturmaeläkkeen kohdalla ei ole kysymys sellaisesta saavutetun edun turvaamisesta kuin maksussa

olevien työeläkkeiden alentamisessa on aina kysymys. Siksi tapaturmaeläkkeen määrä voidaan muuttuneiden olosuhteiden perusteella ratkaista uudelleen. Tällainen olosuhteiden muutos tapahtuu tavallisesti henkilön saavuttaessa yleisen vanhuuseläkeiän, jolloin yleisen elämäkäsityksen mukaan kulutuksen tarve on pienempi kuin työssä ollessa. Sillä seikalla, alennetaanko tapaturmaeläke vain sellaisilla, joilla tapaturmaeläkeoikeus alkaa lainmuutoksen jälkeen tai kaikilla, ei voi vahingonkorvaus-oikeudellisessa mielessä olla merkitystä. Jos kerran on päädytty korvauksen tason suhteen sellaiseen näkemykseen, että vanhuuseläkkeelle jääville riittää aikaisemmin sovittua matalampi korvaustaso, henkilöiden tasapuolinen kohtelu edellyttää, että korvaustaso alenee kaikilla 65 vuoden iän saavuttaneilla.

Koska tapaturmaeläke on ensisijainen työeläkkeeseen nähden, eivät nyt ehdotettavat muutokset heikennä toimeentulon lakisääteistä perusturvaa. Jos henkilö on tapaturman tai ammattitaudin johdosta työkyvytön, hän saa yleensä sekä kansaneläkkeen että työeläkkeen, jotka eivät alene nyt ehdotettavan muutoksen seurauksena. Lakiehdotusta ei voida jättää lepäämään valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n tarkoittamalla tavalla.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**tapaturmavakuutuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä elokuuta 1948 annetun tapaturmavakuutuslain (608/48) 16 §:n 5 ja 6 momentti, 18 a §:n 4—6 momentti ja 60 §:n 4 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 16 §:n 5 ja 6 momentti ja 18 a §:n 4—6 momentti 10 päivänä heinäkuuta 1981 annetussa laissa (526/81) ja 60 §:n 4 momentti 20 päivänä helmikuuta 1987 annetussa laissa (192/87),

muutetaan 3 §:n 3 momentti, 16 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta ja 2 momentti, 16 a §, 17 §:n 2 ja 3 momentti, 18 §:n 2 momentti, 18 a §:n 1 momentti, 19 §, 26 §:n 1 ja 2 momentti, 28 §, 41 §:n 1 momentti, 47 §:n 1 ja 2 momentti ja 60 §:n 1 ja 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 3 momentti 24 päivänä tammikuuta 1986 annetussa laissa (86/86), 16 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta ja 2 momentti, 17 §:n 3 momentti, 18 §:n 2 momentti, 18 a §:n 1 momentti, 19 §, 41 §:n 1 momentti, 47 §:n 1 ja 2 momentti ja 60 §:n 1 momentti mainitussa 10 päivänä heinäkuuta 1981 annetussa laissa, 16 a § ja 26 §:n 1 momentti mainitussa 20 päivänä helmikuuta 1987 annetussa laissa, 26 §:n 2 momentti 7 päivänä marraskuuta 1958 annetussa laissa (440/58), 28 § muutettuna mainitulla 10 päivänä heinäkuuta 1981 annetulla lailla ja 23 päivänä joulukuuta 1981 annetulla lailla (1027/81) ja 60 §:n 2 momentti 29 päivänä joulukuuta 1983 annetussa laissa (1122/83), ja

lisätään lakiin uusi 4 a, 17 a, 18 b ja 28 a § seuraavasti:

3 §

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, työvoimapolitiitisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) mukaiseen aikuiskoulutukseen osallistuvaa oppilasta kohdannut tapaturma korvataan työtapaturmana tämän lain mukaisesti niin, että opiskelija rinnastetaan työntekijään vakuutusturvan laajuutta määrättäessä. Edellä tarkoitettua koulutusta annettaessa koulutuspalveluiden tuottajaan sovelletaan, mitä tässä laissa työnantajasta säädetään.

4 a §

Mitä tässä ja muualla laissa säädetään työtapaturmasta, sovelletaan myös sellaiseen vammaan tai sairauteen, joka on aiheutunut työntekijälle 4 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetuissa olosuhteissa pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta. Päiväraha ja tapaturmaeläke voidaan kuitenkin evätä tai niitä voidaan vähentää joko määrääjäksi tai toistaiseksi, jos työntekijä mainittua tahallista tekoa edeltäneellä toiminnallaan on olennaisesti myötävaikuttanut vamman tai sairauden syntymiseen.

16 §

Päivärahan, tapaturmaeläkkeen ja perheläkkeen suuruus määräytyy siten, että:

1) päiväraha neljän viikon pituiselta ajanjaksoilta tapaturman sattumisesta lukien tapaturmapäivää lukuun ottamatta määrätään 16 a §:n mukaan, minkä jälkeen sen suuruus on 1/360 vuosityöansioista;

2) tapaturmaeläkkeen enimmäismäärä on vuodessa 85 prosenttia vuosityöansioista siihen asti, kunnes työntekijä on täyttänyt 65 vuotta, minkä jälkeen se on 70 prosenttia vuosityöansioista; sekä

Haittaraha on vuodessa 60 prosenttia 28 §:n 6 momentin mukaisesta vuosityöansion vähimmäismäärästä.

16 a §

Jos työntekijälle on tapaturman johdosta suoritettu työsopimuslain (320/70) 28 §:ssä tarkoitettua sairausajan palkkaa, päiväraha on palkanmaksuajalta, kuitenkin enintään 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua neljän viikon ajanjaksoilta, kysymyksessä olevan työsuhteen osalta saman suuruinen kuin maksettu palkka.

Jos tapaturman johdosta ei ole suoritettu sairausajan palkkaa, päiväraha määrätään 1 momentissa tarkoitettuun ajanjaksoon sisältyvän työkyvyttömyyden ajalta sen työansion perusteella, joka työntekijällä on tässä työsuhteessa ollut enintään neljän viikon aikana

ennen tapaturmaa, tai jos työsuhde on jatkunut sanottua lyhyemmän ajan, työsuhteen aikana.

Jos sairausajan palkkaa ei ole maksettu 1 momentissa tarkoitettuun ajanjaksoon sisältyvän koko työkyvyttömyyden ajalta, määrätään päiväraha sellaiselta ajalta, jolta sairausajan palkkaa ei ole maksettu, 2 momentin mukaan.

Jos työntekijälle on suoritettu lomautuksen tai muun vastaavan syyn takia sairausajan palkkaa lyhennetyltä työajalta, määrätään päiväraha koko 1 momentissa tarkoitettuun ajanjaksoon sisältyvän työkyvyttömyyden ajalta siten kuin 2 momentissa säädetään.

Jos työntekijä tapaturman sattuessa on kahdessa tai useammassa samanaikaisessa työsuhteessa, päiväraha määrätään 1 momentissa tarkoitettua ajanjaksoa erikseen jokaisen työsuhteen perusteella. Jos työntekijä tapaturman sattuessa toimii maatalousyrittäjänä tai muuna yrittäjänä, päiväraha on yrittäjätoiminnan osalta 1/360 maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 11 §:ssä tarkoitettua vuosityöansion tai yrittäjien eläkelaisissa (468/69) säädettyjen perusteiden mukaisesta yrittäjätoiminnan ansiosta.

Jos tämän pykälän mukaisen, yhteenlasketun täysimääräisen päivärahan määrä on pienempi kuin se olisi 28 §:n 6 momentin mukaisen vuosityöansion perusteella laskettuna, päiväraha maksetaan 1 momentissa tarkoitettua ajanjaksoa sanotun vuosityöansion perusteella laskettuna.

17 §

Kun vahingoittunut on kokonaan kykenemätön tekemään työtään, päivärahaa suoritetaan 16 tai 16 a §:ssä sanottu määrä.

Jos työntekijä on vain osittain kykenemätön tekemään työtään, päiväraha on, jollei 16 a §:stä muuta seuraa, työkyvyn alentumista vastaava suhteellinen osa 16 §:ssä tarkoitettua määrästä. Päivärahaa ei kuitenkaan suoriteta, ellei työntekijän kyky tehdä työtään ole alentunut ainakin 10 prosenttia ja ellei tapaturmasta johtuva työansion alentuma ole vähintään 28 §:n 6 momentissa mainitun vuosityöansion vähimmäismäärän kahdeskymmenesosa.

17 a §

Jos työntekijä on estynyt suorittamasta työtä tämän lain 15 §:n mukaiseen sairaanhoitoon tai tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/91)

7 §:ssä tarkoitettuun kuntoutukseen sisältyvän fysikaalisen hoidon aikana, hänelle maksetaan korvausta ansionmenetyksestä enintään 30 päivältä kalenterivuodessa. Korvausta ei makseta sellaiselta päivältä, jolta hän saa työtapaturman johdosta päivärahaa tai tapaturmaeläkettä täysimääräisenä.

Korvauksena suoritetaan se määrä, jonka työntekijä olisi palkkana tai sitä vastaavana työansiona saanut fysikaaliseen hoitoon ja hoitomatkkaan käytetyltä ajalta.

18 §

Tapaturmaeläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työntekijän työkyvyn voidaan tapaturman aiheuttaman vamman tai sairauden johdosta arvioida alentuneen vähintään 10 prosenttia. Lisäksi edellytetään, että työansion alentuma on vähintään 28 §:n 6 momentissa tarkoitettua vuosityöansion vähimmäismäärän kahdeskymmenesosa. Työkyvyn alentumista arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka suorittamista häneltä voidaan kohtuudella edellyttää silmällä pitäen hänen koulutustaan, aikaisempaa toimintaansa, ikäänsä ja asumisolosuhteitaan sekä näihin verrattavia muita seikkoja.

18 a §

Haittarahaa suoritetaan työntekijälle, joka ei saa päivärahaa ja jolle aiheutuu tapaturmasta johtuvasta vammasta tai sairaudesta pysyvää yleistä haittaa. Yleistä haittaa pidetään pysyvänä, kun vamman tai sairauden tila ei lääketieteellisen todennäköisyyden mukaan enää parane.

18 b §

Haittaluokkiin 1—10 kuuluvista vammoista tai sairauksista suoritetaan haittarahakorvaus kertakaikkisena. Haittaluokkiin 11—20 kuuluvista vammoista ja sairauksista suoritetaan haittarahakorvaus työntekijän valinnan mukaan joko jatkuvana tai kertakaikkisena.

Vammoista ja sairauksista, joille on lääketieteellisen kokemuksen mukaan ominaista vamman tai sairauden tilan nopeasti kuolemaan johtava pahentuminen, suoritetaan haittaluokkaa 10 vastaava kertakaikkinen korvaus. Haittaluokan ylittäessä 10 haittaraha suoritetaan

jatkuvana sen haittaluokan mukaisesti, joka lääketieteellisen kokemuksen mukaan on ennakoitavissa ottaen huomioon vamman tai sairauden pahentumisen. Jatkuvasta haittarahasta ei vähennetä kertakaikkisena maksetun haittarahan pääoma-arvoa.

Kertakorvaus lasketaan haittarahan pääoma-arvoa vastaavaksi pääomaksi työntekijän ikä huomioon ottaen sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset haittarahan kertakorvauksen laskemisesta.

Jos haittaluokka myöhemmin vamman tai sairauden pahentumisen takia nousee vähintään kahdella, työntekijällä on oikeus saada uudelleen haittarahaa muuttuneiden olosuhteiden mukaisesti. Maksettavasta haittarahasta on tällöin kuitenkin vähennettävä 2 momentissa säädettyä poikkeusta lukuun ottamatta maksettua pääoma-arvoa vastaava haittarahan määrä.

Jos työntekijä haluaa myöhemmin vaihtaa jatkuvana maksettavan haittarahakorvauksensa kertakorvaukseksi, hänellä on 2 momentissa säädettyä poikkeusta lukuun ottamatta oikeus tähän vaihtoon. Tällöin haittarahakorvaus vaihdetaan sen pääoma-arvoa vastaavaksi pääomaksi.

19 §

Jos tapaturmaeläke on enintään 20 prosenttia 16 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan määräytyvästä eläkkeestä, vahingoittunut voi vakuutuslaitoksen suostumuksella erityisestä syystä vaihtaa tapaturmaeläkkeensä sitä vastaavaksi pääoma-arvoksi. Jos työntekijän työkyky tapaturmasta aiheutuneen vamman tai sairauden johdosta alenee ja jos muutos on olennainen, ryhdytään tapaturmaeläkettä suoritamaan uudelleen muuttuneiden olosuhteiden mukaisesti. Eläkkeestä on tällöin vähennettävä maksettua pääomaa vastaava osa.

26 §

Jos työnantaja on tapaturman johdosta maksanut sairausajan etuutena työntekijälle palkkaa, ennakkoa tai muita maksuja sellaiselta ajalta, jolta tämän lain mukaan annetaan päivarahaa, tapaturmaeläkettä tai tämän lain 17 a §:n mukaista korvausta, on työnantajalla oikeus vähentää maksamansa määrä 12 §:n mukaisesti hänen suoritettavakseen tulevasta korvausosuudesta ja tämän osuuden ylittävältä

osalta saada suoraan vakuutuslaitokselta sille suoritettavaa tilitystä vastaan maksamastaan määrästä takaisin, mitä vakuutuslaitoksen on työntekijälle maksettava vastaavina korvauserinä samalta ajalta. Jos kaksi tai useampia työnantajia on suorittanut työntekijälle edellä tarkoitettua palkkaa tai muuta etuutta, jaetaan työnantajalle maksettava korvaus työnantajien kesken heidän samalta ajanjaksolta suorittamiensa etuuksien suhteessa. Työntekijälle vuosiloman ajalta annettavia etuuksia ei kuitenkaan lueta näihin maksuihin.

Kunnalla on 1 momentissa säädettyin edellytyksin oikeus saada takaisin vahingoittuneelle sosiaalihuoltolain (710/82) 38 §:ssä säädettyin perustein myönnetty toimeentulotuki.

28 §

Vuosityöansiona pidetään työntekijän työansiota, jonka hän tapaturman sattuessa saamansa työansion mukaan olisi vuoden pituisen ajanjakson kuluessa todennäköisesti saanut.

Jos työntekijän työansio tapaturman sattuessa on poikkeuksellisesta syystä korkeampi tai alhaisempi kuin hänen vakiintunut ansiotasonsa, arvioidaan vuosityöansio hänen vakiintuneen ansiotasonsa mukaan.

Opiskelijan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön vuosityöansio määrätään sen mukaan, mitä hän opiskelu- tai harjoitteluaikinsa päätyttyä todennäköisesti ansaitsisi.

Jos työntekijä on tapaturman sattuessa toiminut maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaissa tarkoitettuna maatalousyrittäjänä tai yrittäjien eläkelaisissa tarkoitettuna yrittäjänä, hänen vuosityöansiossaan otetaan huomioon yrittäjätoiminnasta saatu ansio mainituissa laeissa säädettyjen perusteiden mukaan.

Korvausta laskettaessa pyöristetään vuosityöansio lähimmäksi sadalla tasan jaolliseksi markkamääräksi. Pyöristyksen ollessa mahdollinen molempiin suuntiin, suoritetaan pyöristys ylöspäin.

Vuosityöansion ollessa pienempi kuin 5 500 markkaa korotetaan se 5 500 markaksi. Vuosityöansiota ei kuitenkaan koroteta, jos työntekijällä oli tapaturman sattuessa oikeus saada kansaneläkelaisissa (347/56) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua toistaiseksi myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläkettä taikka tämän lain säännösten mukaan määräytyvää, toistaiseksi myönnettyä täyttä tapaturmaeläkettä tai sitä vastaavaa liikennevakuu-

tuslain (279/59) mukaista korvausta tai jos työntekijä tapaturman sattua oli täyttänyt 65 vuotta ja sai kansaneläkelaisena tai työntekijän eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua vanhuuseläkettä.

28 a §

Edellä 28 §:ssä tarkoitettua vuosityöansiota ja 16 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua neljän viikon ajanjaksolta suoritettavaa päivärahaa määrättäessä työansiona pidetään työntekijän saamaa veron ennakonpidätyksen alaisista rahapalkkaa tai muuta suoritettua työstä vastikkeeksi katsottavaa veronalaista etua. Luontoisetu otetaan kuitenkin huomioon vain vuosityöansiota määrättäessä. Ulkomaantyyöstä saatu työansio otetaan huomioon, vaikkei se Suomessa ole veron ennakonpidätyksen alainen.

41 §

Tässä laissa säädettyä korvausta on haettava vakuutuslaitokselta tai tapaturmasta on tehtävä ilmoitus vakuutuslaitokselle yhden vuoden kuluessa tapaturman sattumispäivästä taikka, jos tapaturmasta on aiheutunut kuolema tai merityösuhteessa oleva henkilö on kadonnut, yhtä pitkässä ajassa kuolinpäivästä tai siitä päivästä lukien, jolloin merityösuhteessa oleva 59 §:n mukaan on katsottava kadonneeksi mainittua päivää lukuun ottamatta. Jos korvausasian vireilletulo työntekijästä johtuvasta syystä on kohtuuttomasti viivästynyt, voidaan häneltä viivästymisajalta evätä korvaus, ei kuitenkaan vireilletuloa edeltävän vuoden ajalta. Tarkempia säännöksiä korvauksen hakemisesta voidaan antaa asetuksella.

47 §

Päiväraha ja siihen liittyvät lisät on maksettava ainakin kerran kuukaudessa jälkikäteen, ei kuitenkaan useammin kuin kerran viikossa. Tapaturmaeläke ja jatkuvana maksettava haittaraha sekä näihin liittyvät lisät samoin kuin perhe-eläke maksetaan, jolleivät asianomaiset toisin sovi, kuukausittain etukäteen. Jos maksettava määrä kuukaudessa olisi pienempi kuin sata markkaa, voi suoritus tapahtua pitemmin väliajoin, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Suoritettava korvaus on, jolleivät asianomaiset toisin sovi, vakuutuslaitoksen toimesta ja kustannuksella pidettävä korvaukseen oikeutetun saatavana siinä kotimaisessa rahalaitoksessa,

jonka korvauksensaaja määrää. Jollei rahalaitosta ole määrätty, suoritettava korvaus pidetään siihen oikeutetun saatavana tämän asuinpaikan postitoimipaikasta. Kymmentä markkaa pienempi korvauserä on pidettävä vakuutuslaitoksessa korvauksensaajan nostettavissa.

60 §

Tämän lain 11 ja 12 §:ssä, 16 §:n 3 momentissa, 20 §:n 1 ja 2 momentissa, 28 §:n 6 momentissa ja 53 §:n 5 momentissa säädettyjä markkamääriä tarkistetaan kalenterivuositain maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten johdosta sen palkkaindeksin mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten. Tarkistetut markkamäärät pyöristetään siten, että 20 §:n 2 momentissa säädetty markkamäärä pyöristetään lähimmäksi täydeksi 10 penniksi ja 1 momentissa säädetty markkamäärä lähimmäksi täydeksi markaksi, 12 §:ssä säädetty markkamäärä lähimmäksi täydeksi kymmeneksi markaksi sekä 11 §:ssä, 16 §:n 3 momentissa, 28 §:n 6 momentissa ja 53 §:n 5 momentissa säädetty markkamäärät lähimmäksi täydeksi sadaksi markaksi.

Tapaturmaeläkkeeseen, jatkuvana maksettavaan haittarahaan ja perhe-eläkkeeseen tehdään indeksitarkistus noudattaen vastaavasti, mitä työntekijäin eläkelain 9 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Tämän lain 16 §:n 1 momentin 2 kohtaa sovelletaan tapaturman sattumisen tai ammattitautin ilmenemisen ajankohdasta riippumatta sellaiseen tapaturmaeläkkeeseen, jonka saaja on lain tultua voimaan täyttänyt 65 vuotta.

Tämän lain 17 a §:ää sovelletaan myös sellaiseen ennen lain voimaantuloa sattuneeseen työtapaturmaan tai ammattitautiin, jonka johdosta vahingoittuneelle syntyy ansionmenetystä fyysikaalisen hoidon johdosta tämän lain voimaantulon jälkeen.

Tämän lain 18 a §:n 1 momentin ja 18 b §:n säännöksiä sovelletaan tämän lain voimaantulon jälkeen maksettavaan haittarahaan.

Tätä lakia sovellettaessa pidetään 28 §:n 6 momentissa säädettyjä markkamääriä vuoden 1971 yleistä palkkatasoa vastaavina.

Tämän lain 60 §:n 2 momenttia sovelletaan

myös ennen tämän lain voimaantuloa sattuneista tapaturmista tai ilmenneistä ammattitaudeista suoritettavaan tapaturmaeläkkeeseen ja jatkuvana maksettavaan haittarahaan sekä perhe-eläkkeeseen.

Tämän lain voimaan tultua tämän lain 19 §:ssä säädettyä menettelyä sovelletaan myös sellaisiin elinkorkoihin, joita tarkoitetaan tapa-

turvavakuutuslain muuttamisesta 7 päivänä marraskuuta 1958 annetussa laissa (440/58).

Tämän lain voimaan tullessa tapaturmalautakunnassa ja vakuutusosoikeudessa vireillä olevat tapaturmaeläkkeiden ja elinkorkojen pääomittamista koskevat asiat käsitellään kuitenkin loppuun tämän lain voimaan tullessa voimassa olleessa järjestyksessä.

2.

Laki

ammattitautilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 29 päivänä joulukuuta 1988 annettuun ammattitautilakiin (1343/88) uusi 3 a § seuraavasti:

3 a §

Jos ammattitauti ilmenee aikana, jolta työntekijälle on myönnetty oikeus työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettuun peruseläkkeeseen, ja ammattitaudin aiheuttanut altistus on päättynyt ennen eläkkeen alkamista, vuosityöansio määrätään tapaturmavakuutuslain 28 §:n säännöksistä poiketen sen työansion mukaan, joka hänellä oli ennen sen työnteon päättymistä, josta hän siirtyi eläkkeelle. Ammattitaudista johtuva työkyvyn alentuma määrätään vastaavasti tapaturmavakuutuslain 17 §:n 3 momentin ja 18 §:n säännöksiensä estämättä arvioimalla työntekijän ammattitaudin jälkeinen kyky tehdä sitä työtä, josta hän siirtyi mainitulle eläkkeelle. Tällöin jätetään hu-

mioon ottamatta, mitä tapaturmavakuutuslain 28 §:n 6 momentin toisessa virkkeessä säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa päiväraha määrätään myös 16 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitulta neljän viikon ajalta samoin perustein kuin sen jälkeiseltä ajalta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Tätä lakia sovelletaan myös sellaiseen ennen sen voimaantuloa ilmenneeseen ammattitautiin, johon perustuvaa korvausasiaa ei ennen tämän lain voimaantuloa ole lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

3.

Laki

maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä joulukuuta 1981 annetun maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/81) 11 §:n 3 momentti ja 12 §,

sellaisina kuin ne ovat, 11 §:n 3 momentti 23 päivänä tammikuuta 1987 annetussa laissa (36/87) ja 12 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla sekä 10 päivänä joulukuuta 1990 ja 28 päivänä joulukuuta 1990 annetuilla laeilla (1070 ja 1323/90), sekä

lisätään 7 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainitulla 23 päivänä tammikuuta 1987 annetulla lailla ja 26 päivänä toukokuuta 1989 annetulla lailla (477/89), uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2—4 momentti siirtyvät 3—5 momentiksi, seuraavasti:

7 §

Sen estämättä, mitä 1 momentin 1 ja 3 kohdassa säädetään, suoritetaan korvausta sellaisesta ammattitaudista, jonka korvaamisesta säädetään ammattitautilain 3 a §:ssä.

11 §

Opiskelijan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön vuosityöansio määrätään sen mukaan, mitä hän opiskelu- tai harjoitteluajansa päätyttyä todennäköisesti ansaitsisi.

12 §

Päivärahan suuruus on maatalousyrittäjätoiminnan osalta 1/360 11 §:ssä tarkoitetusta vuosityöansiosta. Jos maatalousyrittäjä tai hänen omaisensa osoittavat, että viimeisen vuoden aikana ennen työvahingon sattumista maatalousyrittäjien eläkelain 8 b tai 8 c §:ssä tarkoitetuissa viljelmän työtuloon vaikuttavissa tekijöissä on tapahtunut muutos, joka korottaisi maatalousyrittäjän työtuloa sanotun lain säännösten mukaisesti, ja maatalousyrittäjä, mikäli hänet edelleen on vakuutettava, on tehnyt hakemuksen työtulonsa tarkistamiseksi, otetaan tässä tarkoitettu muutos vuosityöansiota määrättäessä huomioon. Muutoksen perustuesa saman lain 8 b §:n 5 momentissa tarkoitettuun viljelmän tuottavuuteen voidaan aikaisemminkin tapahtunut muutos ottaa huomioon, mikäli se olosuhteisiin nähden on koh-

tuullista. Tässä momentissa tarkoitettua korotettua vuosityöansiota käytetään päivärahaa määrättäessä kuitenkin vain siltä osin kuin päivärahaa myönnetään neljän kuukauden jälkeiselle ajalle työvahingon sattumisesta.

Jos maatalousyrittäjä on maatalousyrittäjätyönsä ohella tehnyt muuta ansiotyötä, otetaan myös hänen siitä saamansa työansio huomioon siten kuin tapaturmavakuutuslain 16 a, 28 ja 28 a §:ssä säädetään.

Jos päiväraha tai tapaturmaeläke on 11 §:n tai tämän pykälän mukaan laskettuna pienempi kuin se olisi vastaavalta ajalta tapaturmavakuutuslain 28 §:n 6 momentin mukaisen vuosityöansion vähimmäismäärän perusteella laskettuna, maksetaan päiväraha tai tapaturmaeläke sanotun vuosityöansion vähimmäismäärän perusteella. Tätä momenttia ei kuitenkaan sovelleta, jos työvahinko on sattunut sinä aikana, jolta maatalousyrittäjällä on oikeus saada maatalousyrittäjien eläkelain tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/90) mukaista eläkettä taikka maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (/) mukaista luopumiskorvausta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Tämän lain 7 §:n 2 momenttia sovelletaan myös sellaiseen ennen tämän lain voimaantuloa ilmenneeseen ammattitautiin, johon perustuvaa korvausasiaa ei ole ennen tämän lain voimaantuloa lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 1992

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Jorma Huuhtanen*

1.

Laki**tapaturmavakuutuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä elokuuta 1948 annetun tapaturmavakuutuslain (608/48) 16 §:n 5 ja 6 momentti, 18 a §:n 4—6 momentti ja 60 §:n 4 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 16 §:n 5 ja 6 momentti ja 18 a §:n 4—6 momentti 10 päivänä heinäkuuta 1981 annetussa laissa (526/81) ja 60 §:n 4 momentti 20 päivänä helmikuuta 1987 annetussa laissa (192/87),

muutetaan 3 §:n 3 momentti, 16 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta ja 2 momentti, 16 a §, 17 §:n 2 ja 3 momentti, 18 §:n 2 momentti, 18 a §:n 1 momentti, 19 §, 26 §:n 1 ja 2 momentti, 28 §, 41 §:n 1 momentti, 47 §:n 1 ja 2 momentti ja 60 §:n 1 ja 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 3 momentti 24 päivänä tammikuuta 1986 annetussa laissa (86/86), 16 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta ja 2 momentti, 17 §:n 3 momentti, 18 §:n 2 momentti, 18 a §:n 1 momentti, 19 §, 41 §:n 1 momentti, 47 §:n 1 ja 2 momentti ja 60 §:n 1 momentti mainitussa 10 päivänä heinäkuuta 1981 annetussa laissa, 16 a § ja 26 §:n 1 momentti mainitussa 20 päivänä helmikuuta 1987 annetussa laissa, 26 §:n 2 momentti 7 päivänä marraskuuta 1958 annetussa laissa (440/58), 28 § muutettuna mainitulla 10 päivänä heinäkuuta 1981 annetulla lailla ja 23 päivänä joulukuuta 1981 annetulla lailla (1027/81) ja 60 §:n 2 momentti 29 päivänä joulukuuta 1983 annetussa laissa (1122/83), ja

lisätään lakiin uusi 4 a, 17 a, 18 b ja 28 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Sen estämättä, mitä 2 momentissa on säädetty, työllisyyskoulutuksesta annetun lain (31/76) mukaisen ammattikurssin oppilasta kohdannut tapaturma korvataan työtaturmana tämän lain mukaisesti rinnastaen opiskelija työntekijään vakuutusturvan laajuutta tämän lain mukaan määrättäessä. Kurssin toimeenpanijaan sovelletaan, mitä tässä laissa on työnantajasta säädetty.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa *säädetään*, työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90 mukaiseen aikuiskoulutukseen osallistuvaa oppilasta kohdannut tapaturma korvataan työtaturmana tämän lain mukaisesti niin, että opiskelija rinnastetaan työntekijään vakuutusturvan laajuutta määrättäessä. Edellä tarkoitettua koulutusta annettaessa koulutuspalveluiden tuottajaan sovelletaan, mitä tässä laissa työnantajasta *säädetään*.

4 a §

Mitä tässä ja muualla laissa *säädetään* työtaturmasta, sovelletaan myös sellaiseen vammaan tai sairauteen, joka on aiheutunut työntekijälle 4 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetuissa olosuhteissa pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta. Päiväraha ja tapaturmaeläke voidaan kuitenkin evätä tai niitä voidaan vähentää joko määrääjäksi tai toistaiseksi, jos työntekijä mainittua tahallista tekoa edeltäneellä toiminnallaan on olennaisesti myö-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

Päivärahan, tapaturmaeläkkeen ja perhe-eläkkeen suuruus määräytyvät työntekijän vuosityöansiosta siten, että:

- 1) päiväraha on vuosityöansion 360. osa;
- 2) tapaturmaeläke on vuodessa 85 prosenttia vuosityöansiosta; ja

Haittaraha on vuodessa 60 prosenttia 6 momentin mukaisesta vuosityöansion vähimmäismäärästä.

Korvausta laskettaessa pyöristetään vuosityöansio lähimmäksi 100 markalla tasan jaolliseksi määräksi. Pyöristyksen ollessa mahdollinen molempiin suuntiin suoritetaan pyöristys ylöspäin.

Vuosityöansion ollessa 5 500 markkaa pienempi korotetaan se 5 500 markaksi.

16 a §

Jos työntekijä on estynyt suorittamasta työtä tämän lain 15 §:n mukaiseen sairaanhoitoon tai tapaturmakorvausta saavien invalidiuhuollosta annetun lain 2 §:ssä tarkoitettuun kuntoutuhoitoon sisältyvän fysikaalisen hoidon aikana, hänelle maksetaan korvausta ansionmenetyksestä enintään 30 päivältä kalenterivuodesta. Korvausta ei makseta sellaiselta päivältä, jolta hän saa työtapaturman johdosta päivärahaa tai tapaturmaeläkettä täysimääräisenä.

Korvaus kultakin päivältä on enintään 1/360 vuosityöansiosta. Korvaus lasketaan sen mukaan, kuinka suuri osa fysikaaliseen hoitoon ja hoitomatkaan käytetty aika on päivittäisestä työajasta.

16 §

Päivärahan, tapaturmaeläkkeen ja perhe-eläkkeen suuruus määräytyy siten, että:

- 1) päiväraha neljän viikon pituiselta ajanjaksolta tapaturman sattumisesta lukien tapaturmapäivää lukuun ottamatta määrätään 16 a §:n mukaan, minkä jälkeen sen suuruus on 1/360 vuosityöansiosta;
- 2) tapaturmaeläkkeen enimmäismäärä on vuodessa 85 prosenttia vuosityöansiosta siihen asti, kunnes työntekijä on täyttänyt 65 vuotta, minkä jälkeen se on 70 prosenttia vuosityöansiosta; sekä

Haittaraha on vuodessa 60 prosenttia 28 §:n 6 momentin mukaisesta vuosityöansion vähimmäismäärästä.

(5 ja 6 mom. kumotaan)

16 a §

Jos työntekijälle on tapaturman johdosta suoritettu työsopimuslain (320/70) 28 §:ssä tarkoitettua sairausajan palkkaa, päiväraha on palkanmaksuajalta, kuitenkin enintään 16 §:n 1 momentissa tarkoitettulta neljän viikon ajanjaksolta, kysymyksessä olevan työsuhteen osalta saman suuruinen kuin maksettu palkka.

Jos tapaturman johdosta ei ole suoritettu sairausajan palkkaa, päiväraha määrätään 1 momentissa tarkoitettuun ajanjaksoon sisältyvän työkyvyttömyyden ajalta sen työansion perusteella, joka työntekijällä on tässä työsuhteessa ollut enintään neljän viikon aikana ennen tapaturmaa, tai jos työsuhde on jatkunut sanottua lyhyemmän ajan, työsuhteen aikana.

Jos sairausajan palkkaa ei ole maksettu 1 momentissa tarkoitettuun ajanjaksoon sisältyvän koko työkyvyttömyyden ajalta, määrätään päi-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

väraha sellaiselta ajalta, jolta sairausajan palkkaa ei ole maksettu, 2 momentin mukaan.

Jos työntekijälle on suoritettu lomautuksen tai muun vastaavan syyn takia sairausajan palkkaa lyhennetyltä työajalta, määrätään päiväraha koko 1 momentissa tarkoitettuun ajanjaksoon sisältyvän työkyvyttömyyden ajalta siten kuin 2 momentissa säädetään.

Jos työntekijä tapaturman sattuessa on kahdessa tai useammassa samanaikaisessa työsuhhteessa, päiväraha määrätään 1 momentissa tarkoitettulta ajanjaksolta erikseen jokaisen työsuhteen perusteella. Jos työntekijä tapaturman sattuessa toimii maatalousyrittäjänä tai muuna yrittäjänä, päiväraha on yrittäjätoiminnan osalta 1/360 maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 11 §:ssä tarkoitettusta vuosityöansioista tai yrittäjien eläkelaisissa (468/69) säädettyjen perusteiden mukaisesta yrittäjätoiminnan ansiosta.

Jos tämän pykälän mukaisen, yhteenlasketun täysimääräisen päivärahan määrä on pienempi kuin se olisi 28 §:n 6 momentin mukaisen vuosityöansion perusteella laskettuna, päiväraha maksetaan 1 momentissa tarkoitettulta ajanjaksolta sanotun vuosityöansion perusteella laskettuna.

17 §

Kun vahingoittunut on kokonaan kykenemätön tekemään työtään, on päivärahaa annettava 16 §:ssä sanottu määrä.

Jos työntekijä on vain osittain kykenemätön tekemään työtään, päiväraha on työkyvyn alentumista vastaava suhteellinen osa 16 §:ssä sanotusta määrästä. Päivärahaa ei kuitenkaan anneta, jollei työntekijän kyky tehdä työtään ole alentunut ainakin 10 prosenttia ja jollei tapaturmasta johtuva työansion alentuma ole vähintään 16 §:n 6 momentissa mainitun vuosityöansion vähimmäismäärän kahdeskymmenesosa.

Kun vahingoittunut on kokonaan kykenemätön tekemään työtään, päivärahaa suoritetaan 16 tai 16 a §:ssä sanottu määrä.

Jos työntekijä on vain osittain kykenemätön tekemään työtään, päiväraha on, jollei 16 a §:stä muuta seuraa, työkyvyn alentumista vastaava suhteellinen osa 16 §:ssä tarkoitettusta määrästä. Päivärahaa ei kuitenkaan suoriteta, ellei työntekijän kyky tehdä työtään ole alentunut ainakin 10 prosenttia ja ellei tapaturmasta johtuva työansion alentuma ole vähintään 28 §:n 6 momentissa mainitun vuosityöansion vähimmäismäärän kahdeskymmenesosa.

17 a §

Jos työntekijä on estynyt suorittamasta työtä tämän lain 15 §:n mukaiseen sairaanhoitoon tai tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/91) 7 §:ssä tarkoitettuun kuntoutukseen sisältyvän fysikaalisen hoidon aikana, hänelle maksetaan korvausta ansionmenetyksestä enintään 30 päivältä kalenterivuodessa. Korvausta ei makseta sellaiselta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

päivältä, jolta hän saa työtapaturman johdosta päivärahaa tai tapaturmaeläkettä täysimääräisenä.

Korvauksena suoritetaan se määrä, jonka työntekijä olisi palkkana tai sitä vastaavana työansiona saanut fysikaaliseen hoitoon ja hoitomatkkaan käytetyltä ajalta.

18 §

Tapaturmaeläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työntekijän työkyvyn voidaan tapaturman aiheuttaman vamman tai sairauden johdosta arvioida alentuneen vähintään 10 prosenttia ja lisäksi edellytetään, että työansion alentuma on vähintään 16 §:n 6 momentissa tarkoitetun vuosityöansion vähimmäismäärän kahdeskymmenesosa. Työkyvyn alentumista arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka suorittamista voidaan häneltä kohtuudella edellyttää silmällä pitäen hänen koulutustaan, aikaisempaa toimintaansa, ikäänsä ja asumisolosuhteitaan sekä näihin verrattavia muita seikkoja.

Tapaturmaeläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työntekijän työkyvyn voidaan tapaturman aiheuttaman vamman tai sairauden johdosta arvioida alentuneen vähintään 10 prosenttia. Lisäksi edellytetään, että työansion alentuma on vähintään 28 §:n 6 momentissa tarkoitetun vuosityöansion vähimmäismäärän kahdeskymmenesosa. Työkyvyn alentumista arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka suorittamista häneltä voidaan kohtuudella edellyttää silmällä pitäen hänen koulutustaan, aikaisempaa toimintaansa, ikäänsä ja asumisolosuhteitaan sekä näihin verrattavia muita seikkoja.

18 a §

Haittarahaa suoritetaan työntekijälle, joka ei saa päivärahaa ja jonka tapaturman aiheuttamasta vammasta tai sairaudesta johtuva yleinen haitta voidaan arvioida pysyväksi.

18 a §

Haittarahaa suoritetaan työntekijälle, joka ei saa päivärahaa ja jolle aiheutuu tapaturmasta johtuvasta vammasta tai sairaudesta pysyvää yleistä haittaa. Yleistä haittaa pidetään pysyväenä, kun vamman tai sairauden tila ei lääketieteellisen todennäköisyyden mukaan enää parane.

Haittaluokkiin 1—10 kuuluvista vammoista suoritetaan korvaus kertakaikkisena ja luokkiin 11—20 kuuluvista vammoista työntekijällä on oikeus valita, ottaako hän korvauksensa kertakaikkisena vai jatkuvana. Kertakorvaus lasketaan haittarahan pääoma-arvoa vastaavaksi pääomaksi työntekijän ikä huomioon ottaen. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset haittarahan kertakorvauksen laskemisesta.

(4—6 mom. kumotaan)

Jos haittaluokkaa myöhemmin vamman pahentumisen takia olisi korotettava vähintään kahdella, työntekijällä on oikeus saada uudestaan haittarahaa muuttuneiden olosuhteiden mukaisesti. Maksettavasta haittarahasta on tällöin kuitenkin vähennettävä maksettua pääoma-arvoa vastaava haittarahan määrä.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Jos työntekijä haluaa myöhemmin vaihtaa jatkuvana maksettavan haittarahakorvauksensa kertakorvaukseksi, hänellä on oikeus tähän vaihtoon. Tällöin haittarahakorvaus vaihdetaan sen pääoma-arvoa vastaavaksi pääomaksi.

18 b §

Haittaluokkiin 1—10 kuuluvista vammoista tai sairauksista suoritetaan haittarahakorvaus kertakaikkisena. Haittaluokkiin 11—20 kuuluvista vammoista ja sairauksista suoritetaan haittarahakorvaus työntekijän valinnan mukaan joko jatkuvana tai kertakaikkisena.

Vammoista ja sairauksista, joille on lääketieteellisen kokemuksen mukaan ominaista vamman tai sairauden tilan nopeasti kuolemaan johtava pahentuminen, suoritetaan haittaluokkaa 10 vastaava kertakaikkinen korvaus. Haittaluokan ylittäessä 10 haittaraha suoritetaan jatkuvana sen haittaluokan mukaisesti, joka lääketieteellisen kokemuksen mukaan on ennakoitavissa ottaen huomioon vamman tai sairauden pahentumisen. Jatkuvasta haittarahasta ei vähennetä kertakaikkisena maksetun haittarahan pääoma-arvoa.

Kertakorvaus lasketaan haittarahan pääoma-arvoa vastaavaksi pääomaksi työntekijän ikä huomioon ottaen sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset haittarahan kertakorvauksen laske- misesta.

Jos haittaluokka myöhemmin vamman tai sairauden pahentumisen takia nousee vähintään kahdella, työntekijällä on oikeus saada uudelleen haittarahaa muuttuneiden olosuhteiden mukaisesti. Maksettavasta haittarahasta on tällöin kuitenkin vähennettävä 2 momentissa säädettyä poikkeusta lukuun ottamatta maksettua pääoma-arvoa vastaava haittarahan määrä.

Jos työntekijä haluaa myöhemmin vaihtaa jatkuvana maksettavan haittarahakorvauksensa kertakorvaukseksi, hänellä on 2 momentissa säädettyä poikkeusta lukuun ottamatta oikeus tähän vaihtoon. Tällöin haittarahakorvaus vaihdetaan sen pääoma-arvoa vastaavaksi pääomaksi.

19 §

Jos tapaturmaeläke on enintään 20 prosenttia 16 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainitusta eläkkeestä, vahingoittunut voi tapaturmalautakunnan suostumuksella vaihtaa tapaturmaeläk-

19 §

Jos tapaturmaeläke on enintään 20 prosenttia 16 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan määrätystä eläkkeestä, vahingoittunut voi vakuutuslaitoksen suostumuksella erityisestä syys-

Voimassa oleva laki

keensä sitä vastaavaksi pääoma-arvoksi. Jos työntekijän työkyky tapaturmasta aiheutuneen vamman tai sairauden johdosta alenee ja jos muutos on olennainen, ryhdytään tapaturmaeläkettä suorittamaan uudelleen muuttuneiden olosuhteiden mukaisesti. Eläkkeestä on tällöin vähennettävä maksettua pääomaa vastaava osa.

26 §

Jos työnantaja on tapaturman johdosta maksanut sairausajan etuutena työntekijälle sellaisesta ajalta palkkaa, ennakkoa tai muita maksuja jolta tämän lain mukaan annetaan päivärahaa, tapaturmaeläkettä tai tämän lain 16 a §:n mukaista korvausta, on työnantajalla oikeus vähentää maksamansa määrä 12 §:n mukaisesta hänen suoritettavakseen tulevasta korvausosuudesta ja tämän osuuden ylittävältä osalta saada suoraan vakuutuslaitokselta sille suoritettavaa tilitystä vastaan maksamastaan määrästä takaisin, mitä vakuutuslaitoksen on työntekijälle maksettava vastaavina korvauserinä samalta ajalta. Jos kaksi tai useampia työnantajia on suorittanut työntekijälle edellä tarkoitettua palkkaa tai muuta etuutta, jaetaan työnantajalle maksettava korvaus työnantajien kesken heidän samalta ajanjaksolta suorittamiensa etuuksien suhteessa. Työntekijälle vuosiloman ajalta annettavia etuuksia ei kuitenkaan lueta näihin maksuihin.

Sama oikeus on kunnalla saada takaisin vahingoittuneelle suoritettu huoltoapu.

28 §

Vuosityöansiona pidetään työntekijän saamaa työansiota, jonka hän tapaturman sattuessa saamansa työansion mukaan olisi vuoden pituisen ajanjakson kuluessa todennäköisesti saanut.

Työansiona pidetään työntekijän saamaa veron ennakonpidätyksen alaista rahapalkkaa, luontoisetua, voitto-osuutta tai lahjapalkkiota samoin kuin muuta veronalaista vastikkeeksi katsottavaa etua.

Jos työntekijän tai edunsaajan ilmoituksen johdosta tai muutoin tulee selvitetyn, että edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla tavalla laskettu vuosityöansio on poikkeuksellisesta syystä ollut alhaisempi kuin hänen työansionsa

Ehdotus

tä vaihtaa tapaturmaeläkkeensä sitä vastaavaksi pääoma-arvoksi. Jos työntekijän työkyky tapaturmasta aiheutuneen vamman tai sairauden johdosta alenee ja jos muutos on olennainen, ryhdytään tapaturmaeläkettä suorittamaan uudelleen muuttuneiden olosuhteiden mukaisesti. Eläkkeestä on tällöin vähennettävä maksettua pääomaa vastaava osa.

26 §

Jos työnantaja on tapaturman johdosta maksanut sairausajan etuutena työntekijälle palkkaa, ennakkoa tai muita maksuja sellaiselta ajalta, jolta tämän lain mukaan annetaan päivärahaa, tapaturmaeläkettä tai tämän lain 17 a §:n mukaista korvausta, on työnantajalla oikeus vähentää maksamansa määrä 12 §:n mukaisesta hänen suoritettavakseen tulevasta korvausosuudesta ja tämän osuuden ylittävältä osalta saada suoraan vakuutuslaitokselta sille suoritettavaa tilitystä vastaan maksamastaan määrästä takaisin, mitä vakuutuslaitoksen on työntekijälle maksettava vastaavina korvauserinä samalta ajalta. Jos kaksi tai useampia työnantajia on suorittanut työntekijälle edellä tarkoitettua palkkaa tai muuta etuutta, jaetaan työnantajalle maksettava korvaus työnantajien kesken heidän samalta ajanjaksolta suorittamiensa etuuksien suhteessa. Työntekijälle vuosiloman ajalta annettavia etuuksia ei kuitenkaan lueta näihin maksuihin.

Kunnalla on *1 momentissa säädetyin edellytyksin* oikeus saada takaisin vahingoittuneelle sosiaalihuoltolain (710/82) 38 §:ssä säädetyin perustein myönnetty toimeentulotuki.

28 §

Vuosityöansiona pidetään työntekijän työansiota, jonka hän tapaturman sattuessa saamansa työansion mukaan olisi vuoden pituisen ajanjakson kuluessa todennäköisesti saanut.

Jos työntekijän työansio tapaturman sattuessa on poikkeuksellisesta syystä korkeampi tai alhaisempi kuin hänen vakiintunut ansiotasonsa, arvioidaan vuosityöansio hänen vakiintuneen ansiotasonsa mukaan.

Voimassa oleva laki

ennen tällaisen syyn ilmaantumista niin pitkänä aikana, että suurempaa työansiota oli pidettävä vakiintuneena, työntekijän vuosityöansio arvioidaan sellaisen keskimääräisen työansion mukaan, joka hänellä olisi ollut, jollei mainittua syytä olisi esiintynyt. Jos tulee selvitetyksi, että vuosityöansio poikkeuksellisesta syystä on vastaavalla tavalla korkeampi kuin edellä mainittu vakintunut työnansio, vuosityöansiota voidaan samalla tavoin alentaa.

Jos ei voida edellä 1—3 momentissa tarkoitettulla tavalla luotettavasti selvittää työntekijän vuosityöansiota, hänen vuosityöansionsa voidaan arvioida. Arviota tehtäessä voidaan ottaa huomioon työntekijän työkyky, ammattitaito ja muut asiaan vaikuttavat seikat ja se, mitä häneen verrattava työntekijä samalla paikkakunnalla samaan aikaan yleensä saa palkkaa.

Jos työntekijä on *samanaikaisesti ollut työsuhteessa ja toiminut maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 3 §:ssä tarkoitettuna maatalousyrittäjänä*, hänen vuosityöansionsa lasketaan *sen lisäksi mitä 1—4 momentissa on säädetty*, ottamalla huomioon yrittäjätoiminnasta saatu ansio mainitun lain 11 §:ssä ja 12 §:n 1 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset vuosityöansion laskemisesta.

Ehdotus

Opiskelijan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön vuosityöansio määrätään sen mukaan, mitä hän opiskelu- tai harjoitteluaikinsa päätyttyä todennäköisesti ansaitsisi.

Jos työntekijä on tapaturman sattuessa toiminut maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaissa tarkoitettuna maatalousyrittäjänä tai yrittäjien eläkelaisissa tarkoitettuna yrittäjänä, hänen vuosityöansiossaan otetaan huomioon yrittäjätoiminnasta saatu ansio mainituissa laeissa säädettyjen perusteiden mukaan.

Korvausta laskettaessa pyöristetään vuosityöansio lähimmäksi sadalla tasan jaolliseksi markkamääräksi. Pyöristyksen ollessa mahdollinen molempiin suuntiin, suoritetaan pyöristys ylöspäin.

Vuosityöansion ollessa pienempi kuin 5 500 markkaa korotetaan se 5 500 markaksi. Vuosityöansiota ei kuitenkaan koroteta, jos työntekijällä oli tapaturman sattuessa oikeus saada kansaneläkelaisissa (347/56) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua toistaiseksi myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläkettä taikka tämän lain säännösten mukaan määräytyvää, toistaiseksi myönnettyä täyttä tapaturmaeläkettä tai sitä vastaavaa liikennevakuutuslain (279/59) mukaista korvausta tai jos työntekijä tapaturman sattuessa oli täyttänyt 65 vuotta ja sai kansaneläkelaisissa tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua vanhuuseläkettä.

28 a §

Edellä 28 §:ssä tarkoitettua vuosityöansiota ja 16 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua

Voimassa oleva laki

Ehdotus

41 §

Tässä laissa säädettyä korvausta on kirjallisesti haettava vakuutuslaitokselta tai tapaturmasta tehtävä kirjallinen ilmoitus vakuutuslaitokselle yhden vuoden kuluessa tapaturman sattumispäivästä lukien taikka, jos tapaturmasta on aiheutunut kuolema tai merityösuhteessa oleva henkilö on kadonnut, yhtä pitkässä ajassa kuolinpäivästä tai siitä päivästä lukien, jolloin merityösuhteessa oleva 59 §:n mukaan on katsottava kadonneeksi mainittua päivää lukuun ottamatta. Jos korvausasian vireilletulo työntekijästä johtuvasta syystä on kohtuuttomasti viivästynyt, voidaan häneltä viivästymisajalta evätä korvaus, ei kuitenkaan vireilletuloa edeltävän vuoden ajalta.

41 §

Tässä laissa säädettyä korvausta on haettava vakuutuslaitokselta tai tapaturmasta on tehtävä ilmoitus vakuutuslaitokselle yhden vuoden kuluessa tapaturman sattumispäivästä taikka, jos tapaturmasta on aiheutunut kuolema tai merityösuhteessa oleva henkilö on kadonnut, yhtä pitkässä ajassa kuolinpäivästä tai siitä päivästä lukien, jolloin merityösuhteessa oleva 59 §:n mukaan on katsottava kadonneeksi mainittua päivää lukuun ottamatta. Jos korvausasian vireilletulo työntekijästä johtuvasta syystä on kohtuuttomasti viivästynyt, voidaan häneltä viivästymisajalta evätä korvaus, ei kuitenkaan vireilletuloa edeltävän vuoden ajalta. *Tarkempia säännöksiä korvauksen hakemisesta voidaan antaa asetuksella.*

47 §

Päiväraha ja siihen liittyvät lisät on maksettava ainakin kerran kuukaudessa jälkikäteen, ei kuitenkaan useammin kuin kerran viikossa. Tapaturmaeläke, jatkuvana maksettava haittaraaha ja näihin liittyvät lisät sekä perhe-eläke ja korvauskodinhoitokustannuksista maksetaan, jolleivät asianomaiset toisin sovi, kuukausittain etukäteen. Jos maksettava määrä kuukaudessa olisi pienempi kuin sata markkaa, voi suoritus tapahtua pitemmin väliajoin, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Suoritettava korvaus on, jos asianomaiset eivät toisin sovi, vakuutuslaitoksen toimesta ja kustannuksella pidettävä korvaukseen oikeutetun saatavana siinä kotimaisessa rahalaitoksessa, jonka korvauksen saaja määrää. Jollei rahalaitosta ole määrätty, suoritettava korvaus pidetään siihen oikeutetun saatavana tämän asuinpaikan postitoimipaikasta.

47 §

Päiväraha ja siihen liittyvät lisät on maksettava ainakin kerran kuukaudessa jälkikäteen, ei kuitenkaan useammin kuin kerran viikossa. Tapaturmaeläke ja jatkuvana maksettava haittaraaha sekä näihin liittyvät lisät samoin kuin perhe-eläke maksetaan, jolleivät asianomaiset toisin sovi, kuukausittain etukäteen. Jos maksettava määrä kuukaudessa olisi pienempi kuin sata markkaa, voi suoritus tapahtua pitemmin väliajoin, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Suoritettava korvaus on, jolleivät asianomaiset toisin sovi, vakuutuslaitoksen toimesta ja kustannuksella pidettävä korvaukseen oikeutetun saatavana siinä kotimaisessa rahalaitoksessa, jonka korvauksen saaja määrää. Jollei rahalaitosta ole määrätty, suoritettava korvaus pidetään siihen oikeutetun saatavana tämän asuinpaikan postitoimipaikasta. *Kymmmentä markkaa pienempi korvauserä on pidettävä vakuutuslaitoksessa korvauksensaajan nostettavissa.*

Voimassa oleva laki

60 §

Tämän lain 11 ja 12 §:ssä, 16 §:n 3 ja 6 momentissa, 20 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 53 §:n 5 momentissa säädettyjä markkamääriä tarkistetaan kalenterivuositain maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten johdosta sen palkkaindeksin mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain (395/61) 9 §:n soveltamista varten. Tarkistetut markkamäärät pyöristetään siten, että 20 §:n 2 momentissa säädetty markkamäärä pyöristetään lähimmäksi täydeksi 10 penniksi, saman pykälän 1 momentissa säädetty markkamäärä lähimmäksi täydeksi markaksi, 12 §:ssä säädetty markkamäärät kymmeneksi markaksi, 11 §:ssä, 16 §:n 3 ja 6 momentissa sekä 53 §:n 5 momentissa säädetty markkamäärät lähimmäksi täydeksi sadaksi markaksi.

Tapaturmaeläkkeeseen, jatkuvana maksettavaan haittarahaan ja perhe-eläkkeeseen tehdään indeksitarkistus noudattaen vastaavasti, mitä työntekijäin eläkelain 9 §:ssä säädetään. Tarkistettuna korvauksena maksetaan kulloinkin vähintään voimassa olevan lain 16 §:n 6 momentista johtuva määrä.

Tämän lain 16 a §:ssä tarkoitettuun korvaukseen tehdään 1 momentin mukainen indeksitarkistus korvauksen maksamisajankohdan mukaan työtapaturman sattumista seuraavan toisen kalenterivuoden alusta lukien.

Ehdotus

60 §

Tämän lain 11 ja 12 §:ssä, 16 §:n 3 momentissa, 20 §:n 1 ja 2 momentissa, 28 §:n 6 momentissa ja 53 §:n 5 momentissa säädettyjä markkamääriä tarkistetaan kalenterivuositain maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten johdosta sen palkkaindeksin mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten. Tarkistetut markkamäärät pyöristetään siten, että 20 §:n 2 momentissa säädetty markkamäärä pyöristetään lähimmäksi täydeksi 10 penniksi ja 1 momentissa säädetty markkamäärä lähimmäksi täydeksi markaksi, 12 §:ssä säädetty markkamäärät lähimmäksi täydeksi kymmeneksi markaksi sekä 11 §:ssä, 16 §:n 3 momentissa, 28 §:n 6 momentissa ja 53 §:n 5 momentissa säädetty markkamäärät lähimmäksi täydeksi sadaksi markaksi.

Tapaturmaeläkkeeseen, jatkuvana maksettavaan haittarahaan ja perhe-eläkkeeseen tehdään indeksitarkistus noudattaen vastaavasti, mitä työntekijäin eläkelain 9 §:ssä säädetään.

(4 mom. kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Tämän lain 16 §:n 1 momentin 2 kohtaa sovelletaan tapaturman sattumisen tai ammattitautin ilmenemisen ajankohdasta riippumatta sellaiseen tapaturmaeläkkeeseen, jonka saaja on lain tultua voimaan täyttänyt 65 vuotta.

Tämän lain 17 a §:ää sovelletaan myös sellaiseen ennen lain voimaantuloa sattuneeseen työtapaturmaan tai ammattitautiin, jonka johdosta vahingoittuneelle syntyy ansionmenetystä fyysikaalisen hoidon johdosta tämän lain voimaantulon jälkeen.

Tämän lain 18 a §:n 1 momentin ja 18 b §:n säännöksiä sovelletaan tämän lain voimaantulon jälkeen maksettavaan haittarahaan.

Tätä lakia sovellettaessa pidetään 28 §:n 6 momentissa säädettyjä markkamääriä vuoden 1971 yleistä palkkatasoa vastaavina.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämän lain 60 §:n 2 momenttia sovelletaan myös ennen tämän lain voimaantuloa sattuneista tapaturmista tai ilmenneistä ammattitaudeista suoritettavaan tapaturmaeläkkeeseen ja jatkuvana maksettavaan haattarahaan sekä perhe-eläkkeeseen.

Tämän lain voimaan tultua tämän lain 19 §:ssä säädettyä menettelyä sovelletaan myös sellaisiin elinkorkoihin, joita tarkoitetaan tapaturmavakuutuslain muuttamisesta 7 päivänä marraskuuta 1958 annetussa laissa (440/58).

Tämän lain voimaan tullessa tapaturmalautakunnassa ja vakuutusoikeudessa vireillä olevat tapaturmaeläkkeiden ja elinkorkojen pääomittamista koskevat asiat käsitellään kuitenkin loppuun tämän lain voimaan tullessa voimassa olleessa järjestyksessä.

3.

Laki**maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä joulukuuta 1981 annetun maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/81) 11 §:n 3 momentti ja 12 §,

sellaisina kuin ne ovat, 11 §:n 3 momentti 23 päivänä tammikuuta 1987 annetussa laissa (36/87) ja 12 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla sekä 10 päivänä joulukuuta 1990 ja 28 päivänä joulukuuta 1990 annetuilla laeilla (1070 ja 1323/90), sekä

lisätään 7 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainitulla 23 päivänä tammikuuta 1987 annetulla lailla ja 26 päivänä toukokuuta 1989 annetulla lailla (477/89), uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2—4 momentti siirtyvät 3—5 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

Sen estämättä, mitä 1 momentin 1 ja 3 kohdassa säädetään, suoritetaan korvausta sellaisesta ammattitaudista, jonka korvaamisesta säädetään ammattitautilain 3 a §:ssä.

11 §

Sosiaali- ja terveysministeriö antaa määräykset siitä, mitä on pidettävä ilman rahapalkkaa tai alhaisella palkalla työskentelevän sekä ammattioppilaan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön vuosityöansiona.

Opiskelijan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön vuosityöansio määrätään sen mukaan, mitä hän opiskelu- tai harjoitteluaikinsa päätyttyä todennäköisesti ansaitsisi.

12 §

Jos maatalousyrittäjä tai hänen omaisensa osoittavat, että viimeisen vuoden aikana ennen työvahingon sattumista maatalousyrittäjien eläkelain 8 b tai 8 c §:ssä tarkoitetuissa viljelmän työtuloon vaikuttavissa tekijöissä on tapahtunut muutos, joka korottaisi maatalousyrittäjän työtuloa sanotun lain säännösten mukaisesti, ja maatalousyrittäjä, mikäli hänet edelleen on vakuutettava, on tehnyt hakemuksen työtulonsa tarkistamiseksi, otetaan tässä tarkoitettu muutos vuosityöansiota määrättäessä huomioon. Muutoksen perustuessa saman lain 8 b §:n 5 momentissa tarkoitettuun viljelmän tuottavuuteen voidaan aikaisemminkin tapahtunut muutos ottaa huomioon, mikäli se olosuhteisiin nähden on kohtuullista. Tässä momentissa tarkoitettua korotettua vuosityöansiota käytetään päivärahaa määrättäessä kuitenkin vain siltä osin kuin päivärahaa myönnetään neljän kuukauden jälkeiselle ajalle työvahingon sattumisesta.

12 §

Päivärahan suuruus on maatalousyrittäjätoiminnan osalta 1/360 11 §:ssä tarkoitettua vuosityöansiosta. Jos maatalousyrittäjä tai hänen omaisensa osoittavat, että viimeisen vuoden aikana ennen työvahingon sattumista maatalousyrittäjien eläkelain 8 b tai 8 c §:ssä tarkoitetuissa viljelmän työtuloon vaikuttavissa tekijöissä on tapahtunut muutos, joka korottaisi maatalousyrittäjän työtuloa sanotun lain säännösten mukaisesti, ja maatalousyrittäjä, mikäli hänet edelleen on vakuutettava, on tehnyt hakemuksen työtulonsa tarkistamiseksi, otetaan tässä tarkoitettu muutos vuosityöansiota määrättäessä huomioon. Muutoksen perustuesa saman lain 8 b §:n 5 momentissa tarkoitettuun viljelmän tuottavuuteen voidaan aikaisemminkin tapahtunut muutos ottaa huomioon, mikäli se olosuhteisiin nähden on kohtuullista. Tässä momentissa tarkoitettua korotettua vuosityöansiota käytetään päivärahaa määrättäessä kuitenkin vain siltä osin kuin

Voimassa oleva laki

Jos maatalousyrittäjä on maatalousyrittäjätyönsä ohella tehnyt muuta ansiotyötä, otetaan myös hänen siitä saamansa työansio vuosityöansioita laskettaessa huomioon tapaturmavakuutuslain 28 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaisesti.

Jos vuosityöansio 11 §:n ja tämän pykälän mukaisesti laskettuna on pienempi kuin tapaturmavakuutuslain 16 §:n 6 momentissa säädetty markkamäärä, käytetään vuosityöansiona sanottua määrää. Tätä momenttia ei kuitenkaan sovelleta, jos työvahinko on sattunut aikana, jolta maatalousyrittäjällä on oikeus saada maatalousyrittäjien eläkelain tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/90) mukaista eläkettä taikka sellaista rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain (13/82) mukaista eläkettä, joka perustuu maatalousyrittäjien eläkelaisissa tarkoitettuun yrittäjätoimintaan.

Ehdotus

päivärahaa myönnetään neljän kuukauden jälkeiselle ajalle työvahingon sattumisesta.

Jos maatalousyrittäjä on maatalousyrittäjätyönsä ohella tehnyt muuta ansiotyötä, otetaan myös hänen siitä saamansa työansio huomioon siten kuin tapaturmavakuutuslain 16 a, 28 ja 28 a §:ssä säädetään.

Jos päiväraha tai tapaturmaeläke on 11 §:n tai tämän pykälän mukaan laskettuna pienempi kuin se olisi vastaavalta ajalta tapaturmavakuutuslain 28 §:n 6 momentin mukaisen vuosityöansion vähimmäismäärän perusteella laskettuna, maksetaan päiväraha tai tapaturmaeläke sanottu vuosityöansion vähimmäismäärän perusteella. Tätä momenttia ei kuitenkaan sovelleta, jos työvahinko on sattunut siinä aikana, jolta maatalousyrittäjällä on oikeus saada maatalousyrittäjien eläkelain tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/90) mukaista eläkettä taikka maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (/) mukaista luopumiskorvausta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Tämän lain 7 §:n 2 momenttia sovelletaan myös sellaiseen ennen tämän lain voimaantuloa ilmenneeseen ammattitautiin, johon perustuvaa korvausasiaa ei ole ennen tämän lain voimaantuloa lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.